ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 237 (8. 179) ◆ 1992 йил 2 декабрь, чоршанба ◆ Нархи 3 сўм.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ТРАНСПОРТ ҚУРИЛИШИ КОРХОНАЛАРИНИ БОШҚАРИШ ТИЗИМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ТУҒРИСИДА

Республика ҳудудида жойлашган транспорт қурилиши корхоналарини бошқариш тузилмасини янада такомиллаштириш, уларнинг Ўзбекистон халқ хўжалиги ишлаб чиқариш тармоқлари мажмуини ривожлантиришга қўшадиган ҳиссасини ошириш мақсадида:

1. Республика ҳудудида жойлашган транспорт қурилиши тизимидаги монтаж ва ихтисослаштирилган қурилиш, лойиҳа-қидирув, илмий-технологик, саноат ҳамда бошқа корхоналар ва ташкилотлар меҳнат жамоаларининг ихтиёрийлик асосида Ўзбекистон Давлат транспорт қурилиши корхоналари уюшмаси — «Ўзбектрансқурилиш»ни ташкил этиш тўғрисидаги таклифи қабул қилинсин.

Белгилаб қўйилсинки, «Ўзбектрансқурилиш» уюшмаси:

Юридик шахс ҳуқуқларига эга бўлган хўжалик уюшмаси ҳисобланади ва шартнома асосларида давлат, ижара, акционерлик, жамоа ва бошқа корхоналарни бирлаштиради ҳамда ўз фаолиятини Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси билан келишган ҳолда муассислар йиғилиши тасдиқлайдиган уюшма Устави асосида амалга оширади;

муассислар бериб қўйган ҳуқуқларни ҳисобга олиб молиявий-иқтисодий, хўжалик ва ижтимоий фаолият борасидаги масалаларни мустақил ҳал қилади, уюшма кенгашининг қарорига биноан марказлаштирилган суғурта, заҳира жамғармалари ва бошқа жамғармаларни ташкил этади;

республиканинг амалдаги қонунларига мувофиқ уюшма таркибига кирувчи трестлар, корхоналар ва ташкилотларнинг давлат мулкини бошқаради, иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқликни ва меҳнат жамоаларининг манфаатларини эътиборга олиб, транспорт қурилиши давлат корхоналари ва ташкилотларини бошқача мулкчилик шаклларига айлантириш юзасидан белгиланган тартибда таклифлар киритади.

2. Ўзбекистон Давлат транспорт қурилиши корхоналари уюшмаси «Ўзбектрансқурилиш» фаолиятининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат қилиб белгилансин:

Темирйўл транспорти, фуқаро авиацияси иншоотларини, асосий автомобиль йўлларини, метрополитенни, тоннеллар, кўприкларни лойиҳалаш, қуриш, кенгайтириш, қайта қуриш ва техника билан қайта қуроллантириш, ижтимоий соҳага оид ва бошқа масалалар ҳар томонлама ҳал этилишини таъминлаш;

Уюшмага кирувчи корхоналар ва ташкилотларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш. Бозор муносабатларига ўтишда уюшма қатнашчиларига кўмаклашиш, маслаҳат, ташкилий-услубий, ҳуқуқий, муҳандислик, ахборот ҳамда бошқа хизмат турлари билан таъминлаш, хорижий шериклар билан амалий ҳамкорликни ривожлантириш;

Ягона илмий-техникавий сиёсатни ўтказиш, транспорт иншоотларини лойиҳалаш ҳамда қуриш масалаларида бошқа давлатларнинг тажрибасини ўрганиш ва оммалаштириш;

маҳсулот етказиб берувчилар билан узоқ муддатли алоқалар ўрнатишга доир ташкилий тадбирларни амалга ошириш, республиканинг энг муҳим халқ хўжалик иншоотлари қурилишини моддий-техника ресурслари билан таъминлаш.

3. Вазирлар Маҳкамаси бир ҳафта муддат ичида ушбу Фармонни рўёбга чиқаришга доир ташкилий чора-тадбирларни кўзда тутувчи қарор қабул қилсин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1992 йил 1 декабрь.

Нурия Исмоилова мана бир неча йилдан бери Йўлдош Охунбобоев номидаги бош кийимлар фабрикасида ишлаб келади. У шу йиллар мобайнида жамоада ўз ишининг устаси деган ҳурматга сазовор бўлганлардан.

СУРАТДА: Нурия Исмоилова.

** ХДП: район ташкилотларида*

АЪЗОЛАР СОНИ КЎПАЙМОҚДА

ШАЙХОНТОҲУР районида йирик саноат корхоналари, фабрикалар ва кичик корхоналар мавжуд. Ғафур Ғулом номидаги 1-босмахона ҳам улар сафида.

Корхонанинг турли миллат вакиллари ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида фаол меҳнат қилишмоқда. Бу ерда ишни яхши ташкил этишда ХДП ташкилотининг меҳнати самаралидир.

— Куни кеча ўтказилган тадбиримиз ҳар доимгидан ўзгачароқ бўлди, — дейди корхона ХДП ташкилоти котиби Исмоил Эргашев. — Халқ демократик партияси аъзолигига кирган 19 кишига янги аъзолик билетлари топширилди. Шунинг билан бирга район кенгашининг биринчи котиби Эркин Холмирзаев билан очиқ мулоқот ҳам бўлиб ўтди. Фаол аъзоларимиздан Абдулла Бойманов, Инобат Қурбонова, Лутфулла Аҳмедовлар ХДП фаолияти ҳақида ўз фикрларини баён этишди. Котиб билан ўтган очиқ мулоқот барчада яхши таассурот қолдирди.

Районда 1300 га яқин партия аъзоси бор. Улардан 400 га яқини партияга кирган янги аъзолардир.

Эсонмурот АННАЕВ.

ЎЗБЕКИСТОН—ИҚТИСОДИЙ ҲАМКОРЛИК ТАШКИЛОТИНИНГ АЪЗОСИ

Иқтисодий Ҳамкорлик Ташкилоти мамлакатлари Ташқи ишлар Вазирлари Кенгашининг 28 ноябрь куни Исломободда бўлиб ўтган навбатдан ташқари сессиясида Ўзбекистон шу минтақа ташкилотига расмий равишда аъзо бўлди.

Бу хусусдаги Ҳужжатни Республика номидан делегация бошлиғи, Ўзбекистон ташқи ишлар вазири У. А. Абдураззоқов имзолади.

Ўзбекистон билан биргаликда Афғонистон, Озарбайжон, Қозоғистон, Қирғизистон ва Туркманистон ҳам шу ташкилотга аъзо бўлди. Тожикистон ўз вакилини юбора олмади, бироқ унинг ташкилотга аъзо бўлиши масаласи ҳал этилган.

Аввало Покистон, Эрон ва Туркия томонидан асос солинган Иқтисодий Ҳамкорлик Ташкилоти (ИҲТ) Осиё давлатларининг ўзига хос умумий бозорини вужудга келтириш ниятидадир.

Улкан инсоний ва моддий ресурслар, уларнинг тарихий, маданий, диний илдизларининг муштараклиги 300 миллиондан ортиқ аҳоли яшайдиган минтақани янада ривожлантиришга кўп даражада ёрдам беради.

Аввало саноат ва савдо соҳасида ҳамкорлик, конверсия, минтақалараро сайр-саёҳатни ривожлантириш, самарали алоқа тизимини—автомобиль йўллари ва темир йўллар, ҳаво йўллари, йўлдош алоқаси ва ўзга алоқани вужудга келтириш ИҲТнинг асосий вазифаларидандир. Сармоя ва тараққиёт банкини, кемачилик компаниясини, ИҲТнинг илмий жамғармаси ва ёшлар жамғармасини барпо этиш маданий ҳамкорликни шу жумладан оммавий ахборот воситалари соҳасидаги ҳамкорликни кучайтириш кўзда тутилмоқда.

Янги аъзоларни қабул қилишга бағишланган тантанали маросимда таъкидланганидек ташкилотга аъзо бўлган мамлакатларнинг XXI асрга илғор, қудратли ва юксалган давлат сифатида қадам қўйишини таъминлаш иқтисодий ҳамкорлик ташкилотининг бош вазифасидир. ИҲТ жаҳоншумул иқтисодий ҳамкорлик жараёнига қўшилишга, бошқа минтақалардаги иқтисодий ташкилотлар билан алоқаларни йўлга қўйишга тайёрдир.

Ўзбекистоннинг ташкилотда иштироки тўғрисида гапириладиган бўлса, бу ҳамкорлик биринчи навбатда замонавий автомобиль йўлларини барпо этишга, шунингдек республиканинг минтақадаги муҳим бандаргоҳлар ва саноат марказларига энг мақбул тарзда чиқишини таъминлашга, юкларни мамлакатлар орқали самарали ташишни йўлга қўйишга имкон берадиган бошқа йўлларни қуриш соҳасида аниқ тусга кира бошлади. Ўзбекистон расмий делегациясининг аъзоси, автомобиль йўллари вазири Р. Юнусов айтганидек, ҳозирнинг ўзидаёқ эришилган аҳдномаларни рўёбга чиқариш республиканинг ташқи иқтисодий фаолиятини анча кучайтиришга имкон беради.

Исломободдаги учрашув қатнашчиларининг фикрича, Ўзбекистон ва бошқа янги давлатларнинг Иқтисодий Ҳамкорлик Ташкилотига аъзо бўлиши минтақанинг жуда кўп муаммоларини ҳал қилишда катта ижобий аҳамиятга эга бўлиши мумкин.

Ўзбекистоннинг иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига аъзо бўлиши — Республиканинг халқаро обрў-эътиборини мустаҳкамлаш, жаҳон ҳамжамиятида унинг мавқеи тобора ортиб бораётганини эътироф этиш йўлидаги яна бир қадамдир.

Шу кунларда Покистонда ИҲТ ҳафталиги доирасида ҳамкорлик ва тараққиётга бағишланган минтақавий халқаро анжуман бўлиб ўтди. Ўзбекистон анжуманга мустақил дастурни тақдим этди, унга олимлар ва маданият арбоблари гуруҳини, шунингдек рақс дастасини, фотосуратлар кўргазмасини, бадиий ва ҳужжатли фильмларни юборди.

(ЎзА).

НАМАНГАН САФАРИДАН

«ЮЛДУЗ» ижодий бирлашмасининг бир гуруҳ санъат аҳли яқинда Наманганга қилган сафардан қайтиб келди. Гап шундаки, таниқли кинорежиссёр И. Эргашев бошчилигида навбатдаги янги фильм яратишга киришилган эди. Шартли равишда «Юлдуз» деб аталган бу экран асарининг талай воқеалари Наманган диёрида бўлиб ўтади. Шунга кўра фильм ижодкорлари Наманганга ижодий сафарга йўл олишган эди.

Таниқли драматург Шароф Бошбеков асари асосида экран юзини кўрадиган мазкур бадиий фильмда республикамизнинг кўзга кўринган артистлари асосий ролларини олиб чиқмоқдалар. Н. Раҳимов, Ҳ. Нурматов, Р. Аҳмедова ва бошқа санъаткорлар яратган образлар ҳам томошабин эътиборини ўзига тортади.

Саодат ОДИЛОВА.

Ўқитувчиларга манзур

АБДУЛЛА Авлоний номидаги республика халқ таълими ходимлари малакасини ошириш марказий институтида мусиқа кабинетлари раҳбарларининг курс машғулотлари қизғин олиб борилмоқда. Ўзбек диёрининг турли бурчакларидан келган мусиқа муаллимлари янги тузилган ўқув режаси асосида ўз билим ва амалий кўникмаларини такомиллаштирмоқдалар.

Тингловчилар яқинда Тошкентдаги 55-ўрта мактабда бўлиб, билим ўчоғида ташкил этилаётган мусиқа таълими жараёни билан атрофлича танишдилар. Шунингдек, Тошкент шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти мусиқахонаси раҳбари Н. Ризаевнинг иш тажрибаси ҳам уларда яхши таассурот қолдирди.

Воҳид ВАЛИЕВ.

«Геологоразведка» корхонасида ўз ишига сидқидилдан меҳр қўйиб, зиммасидаги вазифани шараф билан бажараётган ишчилар кўпчиликни ташкил этади. Шундайлардан бири В. Раҳимовдир. Кўпчилик ҳурматига сазовор бўлган бу ишчи ҳамиша сифатли маҳсулот тайёрлаши билан бошқаларга намуна бўлмоқда.

Андрей Пишненко суратлари.

ҚЎШМА КОРХОНА ВА УМИДБАХШ НИЯТЛАР

ФАЛАКНИНГ гардиши билан Ўзбекистондаги энг кўҳна ва йирик саноат корхоналаридан саналмиш ижарадаги «Тошкент тўқимачилик комбинати» ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмасининг косаси келиб-келиб мана иқтисодий таназзул даврида оқарди. Бугунги кунда комбинат бошқа саноат корхоналаридан беш жиҳати билан фарқ қилади. Биринчидан, иқтисодий бўҳронларга қарамай, бирлашма ишлаб чиқариш режаларини муттасил бажариб келмоқда. Иккинчидан, баъзи корхоналарда ишлаб чиқариш ҳажмлари камайиб, ходимларни қисқартириш пайига тушган бир пайтда, комбинат юзлаб одамларни иш билан таъминламоқда. Учинчидан, корхонадаги иш ҳақига ҳатто чайқовчилар ҳавас қилса арзийди. Баъзи асосий ишлаб чиқариш соҳасида меҳнат қилаётган тўқимачилар ойига 20—25 минг сўмдан ҳақ олишаяпти. Тўртинчидан, аксарият корхоналар ишлаб чиқарилган маҳсулот эвазига олинган фойда билан иш ҳақини «ямаб» турган даврда комбинат янги ишлаб чиқариш қувватларини ишга туширишга, техникавий жиҳозлашга, ижтимоий соҳалардаги сарф-харажатларни кўпайтиришга муваффақ бўлаяпти.

Хорижий давлатларнинг саноат фирмалари тошкентлик тўқимачилар билан ҳамкорлик қилишни ўзларига машараф деб билмоқдалар. Масалан, яқинда бирлашма билан Италиянинг «Теситура вичентина» фирмаси ўртасида жинси шим ишлаб чиқаришга ихтисослашган қўшма корхона тузиш ҳақида шартнома имзоланди. Комбинатнинг мавжуд ишлаб чиқариш қувватлари негизида яратиладиган бу қўшма корхонада ноёб газмол ишлаб чиқарилибгина қолмай, пардоз берилиб, ундан тайёр кийимлар тикилади. Бу берк технологик жараён ишларини амалга оширувчи янги ускуналарни ўрнатиш учун 26 миллион доллар маблағ сарфланади.

Швейцариядаги «Хаммель» фирмаси эса комбинатнинг ип фабрикасидаги эски дастгоҳлар ўрнига замонавий, мукаммал ип эшиш-калавалаш машиналари ўрнатиб бериш мажбуриятини олди. Бу ҳақда томонлар ўртасида тегишли битим имзоланди.

Германиянинг «Тисс» фирмаси билан тузилган шартномани ҳар томонлама мувaффақиятли дейиш мумкин. Унга кўра немислар комбинатга бўяш ускуналарини етказиб берадиган бўлишди. Ускуналар шу қадар мукаммалки, бир вақтнинг ўзида бир неча технологик жараённи бажара олади. Бу эса келгусида ипларни турли хил рангда чиқариш имкониятини беради.

Бирлашма маъмурияти ташқи иқтисодий алоқаларни бундан кейин ҳам ривожлантириш ниятида.

— Маҳсулотимизни жаҳон бозорига чиқариш учун, — дейди бирлашма бош директори Ботир Эргашев, — хорижий ишбилармонлар билан янада изчил ҳамкорлик қилишимиз даркор. Шундагина биз Тошкент газламасининг илгариги шуҳратини тиклай оламиз.

Толиб НУРМУҲАМЕДОВ.

ЖИНОЯТНИ ЖИЛОВЛАШ ЙЎЛИДА

** «02» хабар беради*

Республика пойтахтида «Комплекс» деб аталувчи оператив тадбирларни ўтказиш давом этмоқда. Шу операциянинг ўтган 9 куни мобайнида ҳаммаси бўлиб паспорт режими бўйича 114.279 шахс текширилди, шуларнинг 3.047 нафари қондабузарлар бўлиб чиқди, аниқланган бузуқхоналарда ҳаммаси бўлиб 1364 қонунга номатлуб бўлган шахслар ушланди, майда безорилиги учун 801 шахс қўлга туширилди, 1.038 фуқаро тиббий ҳушёрхонага келтирилди, 1.009 балоғатга етмаганлар ушланди, улардан 53 таси гиёҳванд бўлиб чиқди, ичкиликбозлик қилганлиги учун 111 киши ушланди. Ўқ отадиган қурол эгаларидан 2149 киши текширилди, ноқонуний тарзда сақланаётган 105 та қурол тортиб олинди. 33.134 та автотранспорт текширувдан ўтказилди, 375 ҳайдовчининг кайф ҳолатда эканлиги маълум бўлди, қидирувда бўлган 25 киши қўлга туширилди, автотранспортни олиб қочган 15 киши ушланди. уйларга ўғирликка тушган 29 киши қўлга олинди, жиноий-қидирувга оид 450 жиноят содир этилди, шулардан 360 таси очиб ташланди. «Комплекс» операцияси давом этмоқда.

⊙ 30 ноябрь куни мобайнида 73 та жиноий кўринишлар рўйхатдан ўтказилди, шулардан 57 таси «иссиғида» очиб ташланди.

⊙ 30 ноябрь куни кундузи номаълум кимса калитларни танлаб олиб Мўминов кўчасида яшайдиган ёш йигитнинг хонадонидан сариқ металлдан тайёрланган заргарлик буюмларини, «Филипс» магнитофонини, «Фунай» телевизорини, телефон аппаратини ўғирлаб чиқиб кетган. Мирзо Улуғбек район ички ишлар бошқармаси милиция ходимларининг кўрган чора-тадбирлари туфайли ўғирликни содир этган шахс аниқланди. У ҳеч қаерда ишламайдиган, ўқимайдиган ёш йигит экан.

⊙ 30 ноябрь куни кундузи ички ишлар бошқармаси жиноий-қидирув бўлими ходимлари томонидан тадбирларни ўтказиш пайтида илгари судланган бир фуқаро ўз уйида қўлга олинди. Ундан наркотик оғулар тортиб олинди, шунингдек шу оғуни сотиб олишга келган икки харидор ҳам ушланди.

⊙ 30 ноябрь куни шаҳар Ички ишлар бошқармасига бир фуқаро мурожаат этиб, номаълум кишилар таҳдид қилиб ундан 100 минг сўм талаб этаётганлигини билдирди. Ички ишлар бошқармаси жиноий-қидирув бўлими ходимлари кўрган чора-тадбирлар туфайли юқорида қиймати келтирилган пул берилаётган пайтда ашёвий далиллар билан иш жойининг тайини бўлмаган тўрт фуқаро қўлга туширилди. Жиноят содир қилганлардан бири тинтиб кўрилган пайтда ундан наша чиқди, бу наша жиноятчидан тортиб олинди.

⊙ 30 ноябрь тунда Беруний ва Уйғур кўчаларининг чорраҳасида уч номаълум кимса Чимкент шаҳридаги такси саройига қарашли «ГАЗ—24» такси машинасини тўхтатган ва жисмоний куч ишлатиш таҳдиди билан ундан пул талаб қилган. Шаҳар давлат автомобиль назорати бошқармаси ва Шайхонтоҳур район ички ишлар бошқармаси милиция ходимларининг кўрган чора-тадбирлари туфайли шундай талон-торожликни қилганлиги учун Тошкент Давлат техника университетининг талабаси, қандолат цехининг ишчиси ва ҳеч қаерда ишламайдиган бир ўсмир қўлга олинди.

Тошкент шаҳар Ички ишлар бошқармасининг матбуот гуруҳи.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

⊙ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комитетининг мажлисида Олий Кенгаш навбатдаги сессияси кун тартибига киритилаётган масалалар муҳокама этилди.

⊙ Термизда Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон ва Россия ҳарбий маҳкамалари раҳбарларининг Тожикистонга тинчлик кучларни киритиш масаласига бағишланган учрашуви ниҳоясига етди. Бу учрашувдаги келишувлар юзасидан Ҳамдўстликнинг ушбу давлатлари Олий Кенгашлари узил-кесил қарор қабул қилишлари керак.

⊙ Сирдарё ва Жиззах вилоятлари фаолларининг йиғилишларида Ўзбекистон Республикаси янги таҳрирдаги Конституцияси лойиҳаси муҳокама этилди.

⊙ Республика «Маҳалла» хайрия жамғармасининг Тошкент вилоят бўлими ташкил этилди.

⊙ Қорақалпоғистонда «Космос—С» ҳиссадорлик жамияти фаолият кўрсата бошлади. У Оролбўйи минтақасининг космос орқали жаҳон билан алоқасини йўлга қўйишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган. Ушбу тизимнинг келгуси йил бошида ишга тушиши мўлжалланмоқда.

ҲАМДЎСТЛИКДА

⊙ Россия халқ депутатларининг VII съездида кеча Президент Борис Ельцин маъруза қилди. Бугун Россия ҳукумати раҳбари вазифасини ижро этувчи Егор Гайдар мамлакатда ислоҳотнинг бориши тўғрисида маъруза қилади.

⊙ Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоевнинг Фармони билан республикада импорт учун вақтинчалик божхона тарифи жорий этилди. Бундан ташқи иқтисодий фаолият ҳисобига давлат бюджети даромадларни кўпайтириш ҳам кўзда тутиляпти.

⊙ Кемероводаги Междуреченск шахтасида 1 декабрь эрталаб кучли портлашлар юз берди. Ҳозиргача ер остида қолган 23 кишининг тақдири номаълум. Бу ерда Россия ҳукумати комиссияси фалокат сабабларини ўрганишга киришди.

⊙ Арманистон пойтахтида умумтаълим мактабларини иситиш имконияти йўқлиги сабабли уч ой муддатга ўқувчилар учун таътил эълон қилинди. Ҳукумат мамлакатда юз берган ёнилғи-энергетика инқирози оқибатида маданий-томоша муассасаларини ҳам энергия билан таъминлашни тўхтатиб қўйди

⊙ Беларусда нарх-наво яна кескин ошди. Кечадан бошлаб ёғ, гўшт, парранда гўшти икки-уч бараварга кўтарилди. Квартира ҳақи эса 10 бараварга ошди.

⊙ Кеча кутилмаганда Москва банклараро валюта биржасида сўмнинг қиймати АҚШ долларига нисбатан бироз кўтарилди. Савдода АҚШ 1 долларининг қиймати 417 сўм, аввалги савдодагидан 30 сўм арзон бўлди.

ХОРИЖДА

⊙ Финляндия пойтахти Хельсинкида Ўзбекистон маданият кунлари катта муваффақият билан ўтди. Бу ерда республикамиз мусаввирларининг асарлари, китоб нашриётлари маҳсулотларининг кўргазмалари ташкил этилди, «Баҳор» давлат дастасининг чиқишлари қизғин кутиб олинди.

⊙ Югославия Иттифоқ Республикасининг ташқи ишлар вазирлиги Албания Президенти Сали Беришнинг Югославия инқирозини фақат четдан қуролли аралашув йўли билан ҳал этиш мумкин, деб берган баёнотига қатъий норозилигини маълум қилди.

⊙ АҚШнинг Нью-Йорк шаҳри яқинидаги Манхэттен федерал суди Россия саноат вазирлиги ва «Волга автомобиль заводи» ишлаб чиқариш бирлашмасига қарши иш қўзғади. Маълум бўлишича, ушбу бирлашма Америка фирмаларидан бирига 1,9 миллион доллар миқдоридаги қарзни тўламаган экан.

⊙ Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош котиби Бутрос Гали кеча БМТ бош ассамблеясининг мажлисида ҳозирги пайтда жаҳондаги 135 давлат ОИТС (орттирилган иммунитет тақчиллиги синдроми)га қарши кураш дастурига эга эканлигини айтди.

⊙ Буюк Британиянинг Кембриждаги таржимаи ҳоллар халқаро маркази 1991—1992 йиллар учун Йил инсони унвони Литванинг машҳур шоири, драматурги ва жамоат арбоби Юстинас Марцинкявичюсга берилганлигини маълум қилди.

⊙ Францияда фермерларнинг Америка Қўшма Штатлари билан «Умумий бозор»га аъзо бўлган давлатлар ўртасида етиштирилган қишлоқ хўжалик маҳсулотларини экспорт қилишни чеклаш тўғрисидаги аҳдлашувларга қарши оммавий чиқишлари бўлиб ўтди.

⊙ РАТА—ТАССнинг маълум қилишича, бундан бир неча ҳафта илгари Чехословакия ҳудудида Италия мафияси билан собиқ СССРдаги жинояткорона гуруҳлар ҳамкорлик қилиш тўғрисида келишиб олибдилар. Улар гўё гиёҳвандлар ва ядро қурол-аслаҳаси ишлаб чиқариш учун хом-ашёларни пуллайдиган хуфёна халқаро ташкилот тузган эмишлар.

** Спорт янгиликлари*

20 ёшгача бўлган ўсмирлар ўртасида Кардифф шаҳрида ўтказилган оғир атлетика бўйича Европа чемпионатида Россия терма командаси аъзолари 21 мамлакат спортчиларини ортда қолдириб, биринчи ўринни қўлга киритишди. Улар 4 та олтин ва 6 та кумуш медални олишга эришдилар. Мусобақанинг сўнгги кунида Ставрополь ўлкасининг вакили, оғир вазнли спортчи Андрей Чемеркин қаторасига уч жаҳон рекордини ўрнатишга муваффақ бўлди. У даст кўтариш машқида 191 килограммлик вазнни забт этди, силтаб кўтаришда эса 235 килограммлик тошни бўйсундирди. Икки кураш натижаси ҳам зўр — 425 килограмм.

* * *

Испаниянинг Гранада шаҳрида каратэдо бўйича 11-жаҳон чемпионати якунланди. Унда жаҳоннинг 74 давлатидан келган спортчилар ўз кучларини синаб кўришди. Жумладан, МДҲ дан Россия, Қозоғистон, Ўзбекистон ва Тожикистон терма командаси спортчилари ҳам қатнашишди.

Ушбу мусобақаларда Буюк Британия ва япониялик якка кураш усталари энг яхши натижаларга эришишди.

* * *

Ўзбекистон футбол федерацияси жамоалар устозлари, журналистлар ва федерация ходимларига 1992 йилдаги Ўзбекистоннинг энг кучли футболчисини аниқлаш мақсадида анкета тарқатди.

Тошкентнинг «Пахтакор» жамоасининг ёш, умидли ҳужумчиси Валерий Кечинов энг яхши ўйинчи номини қўлга киритди. Иккинчи ва учинчи ўринлар Рустам Абдуллаев («Темирйўлчи», Қўқон) ва Мустафо Билолов («Нурафшон», Бухоро)ларга насиб этди.

Анкетада номи тилга олинган 13 футболчи еттита олий лига командасида тўп суради. Улардан тўрт нафари «Пахтакор»дан, уч футболчи «Нефтчи»дан, икки ўйинчи эса «Навбаҳор» таркибидандир.

Шунингдек, «Темирйўлчи», «Нурафшон», «Сўғдиёна» ва «Орол» командаларидан ҳам биттадан футболчилар мутахассислар томонидан кучлилар қаторига киритилди.

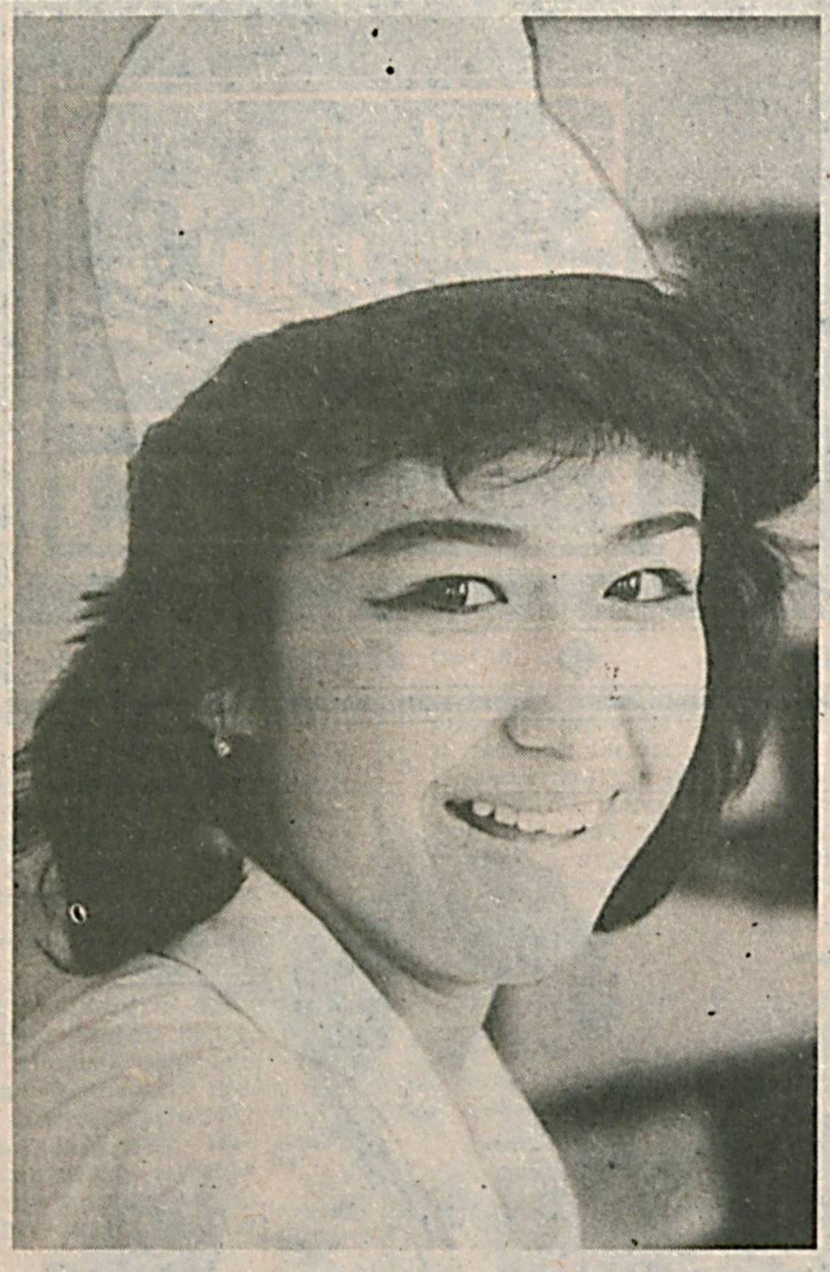

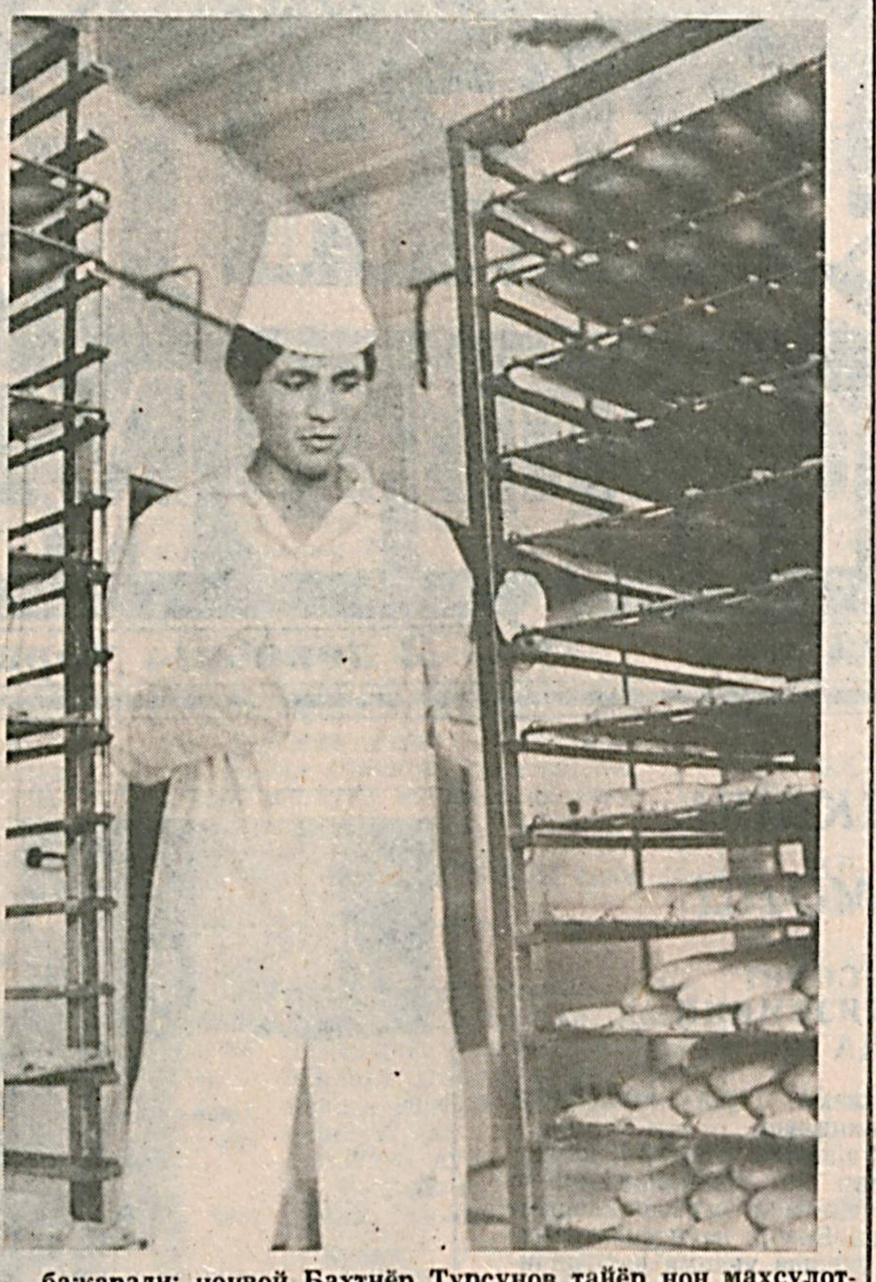

Нон — бебаҳо бойлигимиздир. Ана шу азиз нонни ишлаб чиқараётган нонвойларимизга ҳар қанча раҳмат айтсак арзийди. Бундай кишилар шаҳримизнинг 1-нон заводида ҳам хоҳлаганча топилади. Айни пайтда улар пойтахтимиз нон дўконларини ҳар хил нонлар билан таъминлашда ўзларининг бебаҳо ҳиссаларини қўшиб келмоқда.

СУРАТЛАРДА: (чапдан) обинон цехида иш қизғин; Дилбар Дўстматова ҳамма вақт режаларини ортиғи билан бажаради; нонвой Бахтиёр Турсунов тайёр нон маҳсулотларини жойлаштириш билан овора.

Рустам Шарипов суратлари.

Уй-жойларни хусусийлаштириш қандай бормоқда?

ЭГАЛИК ҚИЛИШ ҲУҚУҚИ

Ҳаммамизга маълумки, пойтахтимиз Тошкент шаҳрида биринчи маротаба тажриба тариқасида уй-жойларни хусусийлаштириш ишлари олиб борилмоқда. Шаҳримиз аҳолисидан ва кўплаб муштарийларимиздан шу борада саволлар ва жойларда олиб борилаётган ишлар ҳақида маълумотлар келиб турибди. Гоҳо айрим фуқаролар хусусийлаштириш марказларидаги ишлардан қониқмаётганликлари ҳақида ҳам ёзишмоқда. Фикримиз асосли бўлсин деб, биз йирик саноат корхоналарини ўз ичига олган Ҳамза райони хусусийлаштириш маркази иши билан танишиб чиқдик. Район уй-жойларни хусусийлаштириш ва мувофиқлаштириш марказининг бошлиғи Равшан Рихсиев хусусийлаштириш юзасидан қилинаётган ишлар тўғрисида бизга қуйидагиларни гапириб берди:

— Районимизда тўрт, беш ва тўққиз қаватли турар жой бинолари ҳамда коттежлар жуда кўп. Лекин уларнинг айримлари йирик корхоналар ҳисобидаги уйлардир.

Хусусийлаштириш тўғрисида чиққан фармойишда 1992 йилнинг охиригача давлат уй-жойларида истиқомат қилаётган фуқароларнинг уй-жойи хусусийлаштирилиши лозим. Бизнинг районимизда [illegible] кўпчилиги уй-жойларини хусусийлаштириш ҳақида аризалар бериб улгуришди. Аризалар топшириш ҳамон давом этмоқда.

— Хонадон эгаси қанча вақтдан кейин уйининг баҳоси ҳақидаги маълумотни билиши мумкин?

— Хусусийлаштириш учун зарур бўлган ҳужжатлари тўпланган, фуқаро ўзи яшаб турган ҳудуддаги уй-жой [illegible] мурожаат этади. У ердаги [illegible] келтирилган ҳужжатларни [illegible] асосий марказга топширишади. Мувофиқлаштириш марказида эса ҳамма йиғилган ҳужжатларни «Ташжилпроект» институтига [illegible]

— Айтингчи, районда уй-жойларни хусусийлаштириш ишлари билан неча киши шуғулланмоқда?

— Мувофиқлаштириш марказида [illegible]

— Иш жараёнида муаммолар ҳам бўлиб турибдими?

— Албатта. [illegible] хусусийлаштирилиши шаҳримизда илк бор тажриба тариқасида [illegible] линг, яхшиси фуқаролар асосан қандай масалалар билан қизиқишаётганини улардан тушган аризалар мисолида кўрсатиб ўтай. Жумладан, уларнинг баъзилари «Ташжилпроект» институти ходимларининг ишидан норози бўлишиб бизга аризалар билан мурожаат этишмоқда. Институт ходимлари у уй-жойларни бориб текшириб кўришмаган, шаҳардан четроқда эканлигини ҳисобга олишмаган. Шунга ўхшаш муаммолар учраб турибди. Лекин фуқароларга ётиғи билан тушунтириб, уларнинг барча муаммоларини ижобий ҳал этишга ҳаракат қилмоқдамиз.

— Корхоналарга қарашли уйлар тўғрисида ҳам тўхталсангиз.

— Районимизда 4 та йирик корхонанинг ўзига қарашли уйлари мавжуд. [illegible]

Равшан ака билан суҳбатимиз якунлангач, В. П. Чкалов номидаги самолётсозлик ишлаб чиқариш бирлашмасининг [illegible]

— Бирлашмамизга қарашли 9 та уй-жойлардан фойдаланиш идоралари мавжуд. [illegible] рок ҳамма нарсани, аниқроғи уйнинг нархини билишни исташарди. Ҳозирги кунга келиб ишимиз анча енгиллашиб қолди. Бошқармамизнинг уй-жой бўлими ва режа бўлими эшиги олдида навбатлар камайиб қолди...

Гулзода МАМБЕТОВА.

Район ҳокимлари ҳисоб бермоқдалар

ИМКОНИЯТЛАР ЕТАРЛИ, МАСЪУЛИЯТЧИ?

Республикамизда ҳокимлик идора усулининг ташкил этилганига тўлиқ бир йил бўлгани йўқ. Шундай бўлса-да, чинакам мустақиллигимизнинг илк белгиларидан бири сифатида жорий этилган бу усул давр синовидан қандай ўтаяпти! Бошқарувнинг миллий, тарихий анъаналари ва ўзга тараққий этган давлатларнинг бу соҳадаги илғор тажрибаларини ўзида жамлаштирган ҳокимлик даврининг дастлабки сабоқлари нималардан далолат бермоқда! Халқимизнинг тили учида турган бундай саволларга шу кунларда шаҳримиз районларида ўтаётган халқ депутатлари районлар Кенгашлари сессияларида жавоб изланаётир.

Жумладан халқ депутатлари Чилонзор район Кенгашининг навбатдаги сессиясида депутатлар ҳамда сессияга таклиф этилган ўртоқлар район ҳокими Анвар Алиевнинг ҳокимликнинг дастлабки даврдаги фаолияти ҳақидаги ҳисоботини тингладилар. Қизғин мунозараларга бой ўтган сессия жараёнида депутатлар ҳокимлик бошқарувининг ижобий томонлари, бозор иқтисодиётига ўтишда унинг ҳал қилувчи роль ўйнаётганлигини таъкидлаш билан бирга, бу борада йўл қўйилаётган хато ва нуқсонлар ҳақида ҳам рўй-рост тўхталдилар, аҳволни ўнглаш хусусида ўзларининг аниқ фикрларини билдирдилар.

ДЕПУТАТЛАРГА ва бутун чилонзорликларга маълумки, жорий йилнинг 29 январидаги район Кенгаши сессиясида районда ҳокимлик тизимини жорий этиш хусусидаги масала муҳокама этилди ҳамда ҳокимлик бошқарувига ўтилди. Ўшандан буён ўтган вақт мобайнида район ҳокимлиги ва унинг ижроия бошқаруви аҳолининг турмуш даражасини ошириш, саноат ишлаб чиқаришини бозор иқтисодиёти шароитида ҳам муайян даражада ривожлантириш, кишиларни ижтимоий ҳимоялашни йўлга қўйиш борасида халқ депутатлари район Кенгашининг доимий комиссиялари билан ҳамкорликда иш олиб бормоқда.

Бозор иқтисодиёти шароитидаги хом ашё танқислигига қарамасдан бир қатор саноат корхоналарининг ишчи-хизматчилари маҳсулот ишлаб чиқаришда ўсиш суръатларини таъминладилар. 2-пойабзал бирлашмаси ўн ой давомида ўтган йилнинг ўн ойига қараганда 21,9 миллион сўмлик кўп маҳсулот ишлаб чиқаришга эришди. Ёки корхонада бултурги шу даврга нисбатан 13 фоиз, «Интегратор» заводида 15 фоиз ўсиш суръатига эришилди. Ана шундай қатор корхоналарда ўсиш суръатига эришилганлиги туфайли районда ўтган йилнинг шу даврига нисбатан ўсиш суръати 116,6 фоизни ташкил этди.

Ҳисобот даврида ҳокимликнинг ижроия бошқаруви бутун диққат-эътиборни халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришни кўпайтиришга қаратди. Шу боис Италия — Ўзбекистон қўшма корхонаси ҳисобланган «Совпластитал»да халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш ўн ойда ўтган йилнинг ўн ойига нисбатан 103,3 миллион сўмга, 2-пойабзал бирлашмасида 22 миллион сўмга кўпайтирилди. Умуман, районда халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш ҳисобот даврида 367,3 миллион сўмга кўпайтирилди. Унинг умумий ҳажмини амалдаги нарх билан ҳисоблайдиган бўлсак 2408,4 миллион сўмни ташкил этади.

Илғор корхоналарда меҳнатнинг тўғри ташкил этилганлиги сабабли районда меҳнат унумдорлиги ҳисобот даврида 26,2 фоизга ошди. Бироқ, кўпгина саноат корхоналарида халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш МДҲ давлатларидан хом ашё ва бутлаш жиҳозлари шартнома мажбуриятлари асосида етказиб берилмаганлиги туфайли меҳнат унумдорлиги пасайиб кетди. «Интегратор», «Алгоритм» заводлари, Тошкент нон саноати бирлашмаси шулар жумласидандир.

Районда 118 корхона мавжуд. Лекин, хом ашё танқислиги сабабли қатор корхоналарда ишчи кучларини қисқартиришга тўғри келди. «Алгоритм» заводида 768, электр маиший асбоблари ишлаб чиқариш бирлашмасида 349, «Шарқ» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасида 165 киши қисқартирилди. Ана шундай иш жойи қисқарганлардан 1760 кишининг рўйхати ҳокимлик маҳкамасига берилган. Ҳокимликнинг ижроия бошқаруви иш жойи қисқарганларни биринчи навбатда ишга жойлаштириш чораларини кўраяпти. Район меҳнат биржаси ўтган даврда иш жойи қисқарганлардан 820 нафарини иш билан таъминлади. Бундан ташқари, ҳокимлик 9 ой давомида 19 та корхонада 762 иш жойи ташкил этган бўлса, октябрь ойининг ўзида 76 корхонада 257 янги иш жойи очди. Бунга иш ўрни қисқарган кишилардан ташқари, район меҳнат биржасига иш сўраб мурожаат этганлар ҳам жалб этилмоқда.

Ҳокимлик иш билан таъминлашга кўмак бериш жамғармасини шакллантиришга алоҳида эътибор бераётир. Шу мақсадда қарийб 700 ширкат, қўшма корхона, фирма ва кичик корхоналар рўйхатга олиниб, йил бошидан бери мазкур жамғармага 33,9 миллион сўм ўтказилди. 90 кишининг ҳужжатлари қарилик нафақасини муддатидан илгари олиш учун район ижтимоий-таъминот бўлимига юборилди. Ишсиз деган мақомга эга бўлган 80 кишига жамғармадан нафақа тўланмоқда. Бундан ташқари, ҳокимлик корхоналардан бўшатилган ишчи ва мутахассисларни МДҲ давлатларига ҳамда чет элларга ишга юбормоқда.

Қурилиш материаллари танқислигига қарамасдан 22-болалар уйи, халқ суди, Мудофаа ишлари район бўлими 1-мавзедаги маҳалла комитети ва Ёшлар уйи бинолари капитал таъмирланди. 10-болалар шифохонасининг қабул бўлими, юқори синф ўқувчилари клуби бинолари қурилди ва фойдаланишга топширилди. Уч жойда чойхона қурилди. Ҳозир ҳам қатор маданий-маиший бинолар қурилиши давом эттирилмоқда.

Бугунги кунда соғлиқни сақлаш соҳаси ҳам иқтисодиётнинг бошқа соҳалари қатори оғир дамларни бошидан кечирмоқда. Мазкур бюджет тармоғига ҳокимликнинг ижроия маҳкамаси жиддий эътиборни қаратди. Шунинг учун «Ц» мавзеида болалар тиш касалликлари поликлиникаси, 24-поликлиника, 10-болалар шифохонасининг қабул бўлими бинолари қурилди. 6-болалар шифохонаси ва 2-санаторийда таъмирлаш ишлари тамомланди. Маҳаллий бюджет ҳисобидан янги такомиллашган лазер аппарати, кўп тармоқли тиббиёт асбоб-ускуналари харид қилинди.

Район болалар поликлиникаларида Тошкент тиббиёт педиатрия институтининг кафедралари фаолият кўрсатмоқда. Болалар «гепатоцентр» маркази ташкил этилган. Ҳар ойда кам таъминланган оилаларнинг фарзандларидан 1120 бола бепул сут маҳсулотларидан тайёрланган овқатлар билан таъминланаётир. Улуғ Ватан уруши ва қатнашчиларидан 300 нафардан кўпроғи бепул тиббий хизмат кўрсатиш имтиёзидан фойдаланмоқда. Шунга қарамасдан ҳали соғлиқни сақлаш тармоқлари фаолиятида нуқсонлар талайгина.

Ҳоким ўз ҳисоботида халқ таълими, маданий оқартув ва спорт соҳаларида амалга оширилаётган ибратли тадбирларни ҳам бирма-бир таъкидлаб ўтди. 103-мактабга гимназия мақоми берилганлигини, қатор мактабларнинг юқори синфларида педагоглик синфлари ишлаб турганлигини, лицейлар ташкил этилганлигини мамнуният билан тилга олинди. Маданий оқартув ва спорт ишлари билан шуғулланувчиларнинг сафи ортаётганлиги алоҳида қайд этилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1991 йил 27 майдаги Фармонига биноан райондаги 249 нафар ёлғиз нафақахўрлар хонадон бадали, коммунал хизматлар, пассажир транспортида юрганлиги учун тўловлардан озод қилинганлар. Ижтимоий ёрдам фондидан муҳтож оилаларга 220 минг сўм миқдорида кўмак кўрсатилди. 15 нафар ёлғиз нафақахўрнинг уйига иссиқ овқат бепул келтирилиб бериляпти. Умуман ҳисобот даврида 320 нафақахўрнинг хонадони бепул таъмирланди, аксариятига телефон ўтказиб берилди. Шу билан бирга уларга бепул овқат ва тиббий хизмат кўрсатилди. Бу хайрли ишни давом эттириш чоралари кўрилмоқда.

Сессияда маҳалла комитетлари билан ишлаш доимий комиссияси раиси Фозил Солиев қўшимча маъруза қилди

«Алгоритм» заводи директори Мирғиёс Азимов, район прокурори Рустам Ҳакимов, депутатлардан Владимир Андриян, Муҳаббат Эшонқулова, Маҳмуд Турсунов, Александр Фукс ва бошқалар сессияда сўзга чиқиб ҳисобот маърузаси ва ҳокимлик фаолияти юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини баён этдилар.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг янги таҳрирдаги лойиҳаси ҳам муҳокама этилиб, асосан маъқулланди.

Худойназар ҒОЙИБОВ.

Келажагимиз — мактабда

ЭРКИН ФИКРЛАШГА ЎРГАНМОҚДАЛАР

ШАЙХОНТОҲУР районидаги Малик Мажидов номли 82-мактабда она тили ва адабиётини чуқур ўргатишга мўлжалланган синф фаолият кўрсатмоқда. Хўш, бундай усулда ўқитув қандай самаралар бермоқда?

Аввало шуни айтиш кераккки, мактаб биносининг учинчи қавати она тили ва адабиёт фанига бағишланган турли хил кўргазмалар, шоир ва ёзувчиларнинг ижодидан намуналар, улуғ алломаларнинг ҳикматлари келтирилган ёзувлар билан жиҳозланган. 5«а» синфининг раҳбари, она тили ва адабиёти ўқитувчиси Санталат Ўринова билан суҳбатда бўлдик.

— Она тили ва адабиёти фани инсондаги маънавий қадриятларни шакллантириб, болалар саводхонлигини оширишда муҳим омиллардан биридир, — деди Санталат опа. — Биз сабоқларда ўқувчиларнинг тил сезгирлиги, ҳар бир сўзнинг қадр-қимматига етиб, уларни ўз ўрнида ишлата билиш малакаларини оширишга алоҳида эътибор беряпмиз. Мен раҳбарлик қилаётган синфда асосан танлаб олинган иқтидорли ўқувчилар таълим олишяпти. Адабиёт фанига қўшимча соат ажратилган бўлиб, одатдаги ўқув дастурига қўшимча бир қанча муаллифларнинг асарлари ўрин олган. Бундан ташқари чет тили сифатида араб тили ўргатиляпти. Ҳафтасига бир соатдан электрон-ҳисоблаш машинаси ҳамда жисмоний тарбиядан факультатив дарс сифатида машғулотлар олиб борилмоқда.

Дарслар самарадорлигини ошириш мақсадида синфдан ташқари ишлар ҳам яхши йўлга қўйилган. Шу ўринда «Меҳржон» деб номланган кузги ҳосил байрамини таъкидлаш жоиздир. Бу тадбир ҳар йили пойтахтимиз боғлари, мактаблари ва ўқув юртларида ўтказилмоқда. Билим даргоҳида ташкил этилган тантанага бошқалар қатори 5«а» синф ўқувчилари ҳам ўзлари олиб келган олма, анор, узум, хурмо ва турли кўкатлардан чиройли қилиб стол безатишди. Юртимиздаги тўкин-сочинлик ва бободеҳқонлар меҳнатини улуғловчи деворий газеталар чиқарилди.

Ўтилаётган дарслар чуқур ўзлаштирилиши учун ўзбек халқ эртакларига кенг ўрин берилган. Болалар айниқса «Уч оға-ини ботирлар», «Маликаи Ҳуснобод», «Эгри ва тўғри», «Муқбил тошотар» каби эртакларни катта қизиқиш билан ўқишади. Шуниси диққатга сазоворки улар эртак қаҳрамонларининг ижобий ва салбий хусусиятлари, яхшиликнинг фойдаси ҳамда ёмонликнинг зарари ҳақида ўз фикр-мулоҳазаларини бемалол баён қила оладилар. Агар уйга топшириқ берилса кўпчилик ўқувчилар кичик-кичик эртаклар ўйлаб келишади. Масалан, Улуғбек Раметовнинг «Ўйлаб топилган тузоқ», Камол Музаффаровнинг «Эгри подшонинг жазоси» эртаклари кўпчиликка маъқул бўлди. Бундай топшириқлар болаларни фикрлашга чорлайди. Уларнинг ижодкорлиги ва дунёқарашини шакллантириб, оғзаки нутқининг ўсишига олиб келади.

Дарсликка киритилмаган асарларни эркин мутолаа қилиш ҳам яхши натижа беряпти. Ёзувчи Даниэль Дефонинг «Робинзон Крузо», Усмон Носирнинг «Юр, тоғларга чиқайлик», Носир Фозиловнинг «Кўк ёл» ҳикоялари, Омон Матчоннинг «Камалак афсонаси», «Одамнинг ёши» каби асарлари шулар жумласидандир. Баъзан ўқувчиларнинг қизиқиши, асарнинг ғоявий мазмунига қараб адабиётлар ўзгартириб бориляпти. Синфда, баъзан синфдан ташқари ўқиб муҳокама қилиш ҳам йўлга қўйилган.

— Болаларга чуқур билим бериш учун муаллим доимо ўз устида изланиши зарур, — деди суҳбатни давом эттириб Санталат опа Ўринова. — Мен мактабимизда кўп йиллардан бери шу фанни эъзозлаб келаётган ўқитувчилардан Соима Тўлахўжаева, Клара Тожиева, Шарофат Тошмирзаевалар билан фикр алмашиб тураман. Шу билан бирга шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти, Республика ўқув услубиёт марказидан ҳам зарур ёрдамлар бериб туришибди. Ўйлайманки, она тили ва адабиёти чуқур ўргатилаётган синфда таълим олаётган болалар ҳаётга теран қараб, эркин фикрлашга ўрганмоқдалар.

Наима ҲАКИМОВА.

Фан уфқлари

ҒЎЗАПОЯ ЯНГИЧА ИШЛАТИЛАДИ

ШУ йилнинг баҳорида бельгиялик бир гуруҳ олимлар Тошкент Давлат университетининг иқтисодиёт факультети тест синовларида иштирок этдилар. Инглиз тилида олиб борилган синовлардан муваффақиятли ўтган тўрт талаба — Беҳзод Аҳмедов, Омон Насриддинхўжаев, Расул Ғуломов ва Улуғбек Тилаевлар Бельгияга икки ойлик малака ошириш курсларига таклиф қилинди. Шундан сўнг йигитларимиз икки ой мобайнида Брюсселнинг «Иси» институтида таҳсил олдилар. Бу ерда улар қўшма корхоналар, компьютерларда ишлаш, шунингдек кредит, иқтисодиёт асосларини ўргандилар. Европа Иқтисодий Ҳамжамиятининг етук мутахассислари, йирик профессорлар уларга сабоқ беришди. Талабалар «Фор-бис» дастури бўйича ўқитилди. «Фор-бис» — Европа Иқтисодий Ҳамжамиятининг илмий дастури бўлиб, у Шарқий Европа ва собиқ Иттифоқ учун мутахассислар тайёрлашга мўлжалланганди. Эндиликда Ҳамдўстлик мамлакатлари билан ўзаро ҳамкорлик қиляпти.

Бир ойлик таҳсилдан сўнг талабалар ижодий иш билан шуғулландилар. Улар «Иси» институтининг етук мутахассиси, профессор Жан Клод Бодсон билан ҳамкорликда лойиҳа ишлаб чиқдилар. У «Ўзбекистонда ғўзапояни қайта ишлаш усули ва уни қаттиқ ёқилғи сифатида қўллаш» деб аталади. Талабалар республикамиздаги мавжуд имкониятни, муҳитни ўрганиб чиқиб, ғўзапояни саноатда қўллаш мумкинлигини исботладилар. Лойиҳада пахта йиғим-теримидан сўнг далаларда қоладиган ғўзапояни ишлатишга янгича ёндашиш баён қилинган. У махсус машиналар ёрдамида майдаланади. Кейин эса зичлаб, прессланиб, махсус модда билан қопланади.

У республикамизнинг газ етиб бормаган ҳудудларига ва тоғли районлардаги аҳолига иситиш ёқилғиси сифатида жуда қулайдир. Лойиҳа бозор талаби асосида ишлаб чиқилиб, ундан кўзланган мақсад иқтисодий самарадорликни ошириш ва энг муҳими, атроф-муҳитни муҳофаза қилишда Ўзбекистонда натижавий маҳсулот ишлаб чиқаришни йўлга қўйишдан иборат.

Талабалар ишлаб чиққан бу янги технология қишлоқ хўжалик ва энергетика саноатларини ўзаро боғлаш, қишлоқдаги аҳолини қўллаб-қувватлаш, энергия ишлаб чиқариш ва янги иш жойларини яратиш мумкинлигини кўзда тутади. Бу технологиянинг афзаллик томони шундаки, у кўмир ва газчалик иссиқлик бериб, атроф-муҳитни уларга нисбатан кам зарарлантиради. Шу билан бирга қишлоқ ҳудудларидаги турмуш даражасини бирмунча кўтаришга олиб келади.

— Бу ғоянинг туғилишига профессор Жан Клод Бодсон сабабчи бўлган, — деди биз билан суҳбатда Беҳзод Аҳмедов, — ғўзапоя асосан тандир ва ўчоқда ёқилади. Икки йил аввал ундан озуқа олиш мумкинлиги ҳақида фикрлар билдирилганди. Бодсон жаноблари бизга ғўзапоядан қаттиқ ўтин қилса бўлмасмикан, — деган фикрни ўртага ташлади. Биргаликда шу масала бўйича ишга киришдик.

Бу технологиянинг ишга тушиши республикамиз қишлоқ хўжалигига янгилик олиб киради. У келажакда пахта етиштириш билан боғлиқ бир қанча афзалликларни сақлаб қолиши мумкин, яъни пахта рентабеллигини оширади.

Талабалар лойиҳани тайёрлашда Бельгия қироллигининг Альберт кутубхонасида сақланаётган Ўзбекистон ва унинг қишлоқ хўжалигига, шунингдек кимё, физика фанларига оид адабиётлардан ва махсус манбалардан фойдаландилар. Профессор Жан Клод Бодсон лойиҳани Европа Иқтисодий Ҳамжамиятига тавсия қилишни таклиф этди.

Ўзбекистонга қайтиб келгандан кейин бу лойиҳа «Республика рационализаторлар ва ихтирочилар жамияти»га тавсия қилиш режалаштирилди. Лекин у ҳали режалигича турибди.

Айни кунда бу тўрт талаба университетда ўқишларини муваффақиятли давом эттирмоқдалар. Улардан бири — 4-курс талабаси Улуғбек Тилаев Америка университетига ўқишга кетди

Талабаларнинг Бельгияда олган билимлари, орттирган тажрибалари ва ишлаб чиққан ижодий ишларидан шу нарса маълум бўлдики, бу ёшлар келажакда республикамиз иқтисодиётини ривожлантиришда таянч бўладиган мутахассислар бўлиб етишадилар. Бунга ишончимиз комил.

Назира СОДИҚОВА.

Мирзо Бобур сабоқлари

«МАНИ ДЕВОНА ҚИЛДИНГ ЭЙ ПАРИРЎ...»

XV АСР ТУРОН заминида талатўплар, юрт босишлар, тахт талашишлар асри сифатида ёзуқларда қолди. Мовароуннаҳр деб аталган ватан, қудратли султон Соҳибқирон Темур бутун умри эвазига бунёд этган мамлакат қозиқдан ечилган отдек жойида типирчилаб турарди. Ўзини темурийзода деб билган зот борки шу тулпорни миниб олмоқ қасдида эди. Йўқ, тулпорни эгарлаш бирор шоҳдан баланд, забони бурро, манглайида қуёши бор зоти олийга насиб этмади. Уни майдалаб, улуш ола бошладилар. Оҳ, шоҳлик тожи, сен шунчалар азизу мукаррамmисан!

⊙ Мирзо Бобур от устида чайқалиб борар экан беихтиёр алам ила уҳ тортиб юборар эди. Шу лаҳзада у барча нарсадан кечиб, хилватнишиң бўлгуси, қалам ила ошно тутуниб, кўз ёшининг ҳар томчисини сиёҳ айлагуси келар эди. Лекин олий нияти-чи? Бўлиниб, йўқ бўлиш арафасида турган улуғ Темур салтанати-чи? Ахир Навоий ҳазрат ўзининг унга йўллаган китобатида Ҳусайн Бойқарони шул дорулсалтанатни сақлаб қолишга ундаганини ёзмабмиди? Мирзо Бобурдек улуғ, пок зотлар шояд бул қутлуғ ишнинг уддасидан чиқмоғига умид боғламабми эди?!

— Оҳ, ҳазрат, — шивирлади Бобур Мирзо алам билан, — аллоҳим сизга иноят айлаб, жонингизни дорилбақога йўллаган эркан. Йўқса, сиздек зоти анвар бул кундаги шармисорликларга қандоқ чидар эдингиз, қандоқ!

Ўн икки ёшида тахтга ўтирган Мирзо Заҳириддин Муҳаммад ибн Умаршайх Бобур ўзининг беҳаловат шоҳлигидан норози эди. У шоҳ бўлибдики отдан тушмас, хобгоҳида ҳам худди кирпи устида ётгандек беором эди. Унинг волидаси Қутлуғ Нигор бегим ўғлининг беоромлигини сезар, лекин начора, яхши кунлардан умидвор онаизор ўғли ортидан мардона юрар эди. У неча ҳарб майдонларини кўрди, ҳатто ўғил туққанига минг афсуслар чекиб, аччиқ-аччиқ кўз ёшлари тўккан кунларнинг адоғи йўқ эди. «Мирзо Бобурни ўйлаб қўйсам, андак бўлса ҳам саргашталигида ором олармикан?!» — ўйлади онаизор. Ва шундай қилди ҳам. У Султон Аҳмадбекнинг Бобур Мирзо унаштириб қўйилган қизи малика Ойиша билан тезроқ Бобурни қовуштиришни ўйларди. Бобурнинг қайлиғи эса Самарқандда.

Мен бандаи ожиз тарихга гувоҳ бўлмасам, кўпдан кўп битикларни варақлашдан сабил бўлсам нетай. Ҳатто Бобур Мирзонинг севгилиларининг номлари ҳам фикри ожизимча шартли кўринадир.

⊙ Мирзо Бобур тўрт-беш йил қилич сермаб, от ўйнатиб, ёғийларга бас кела олмай гоҳ куйиб, гоҳ ёниб умр ўтказди.

— Яхшиям қаламим бор экан, — ғолиблик қилиб келаётган уйқуга зўрға бас келиб борар экан хаёлидан кечирди Мирзо, — йўқса бу аламлар, бу соғинчлардан сўнг жисмим бир қисм кулга айланмоғи тайин эди.

Шу асnoда унинг юраги сирқиради. Худди у анору бир кимсанинг қўли сиқиб, унинг шарбатини олмоқчи, очкўзлик ила сипқармоқчидек. Ким экан у ёғий, Аҳмад Танбалми? Шабоҳхонми? Темурий шаҳзодалардан қай бири?

— Ёраб, ўз паноҳингда асрагайсан, — Мирзо Бобур илкис тангрига илтижо қилди. — Ҳали сўнгги орзумдан бир мисқоли омон экан курашурман. Буюк бобомнинг салтанатининг парчинланишига йўл қўймасман.

Кўз ёшлари билан дилига сатрлар қуюлиб келди. Ёнида қалам, довоти йўқлигидан афсусланди.

— Зарари йўқдир, — кўнглидан кечирди, — ёр меҳри дилда бўлур. Дилдаги сатрлар эса қоғозга муҳтож эмасдир.

Ҳажри аро ороми қарорим йўқтур,
Васлинга етарга ихтиёрим йўқтур.

— Оҳ, —энтикди Мирзо Бобур, — бул малика севгили бўла олмади. Отаси каби биздан юз ўгирди. Ғаму ташвишимни баҳам кўрмади. Бунчалар чархи кажрафтор янглиғ бевафо бўлдинг, эй дилдор?! Бунчалар ситамкор бўлдинг Ойиша отлиқ ёр?

Ўзининг чорасизлигидан ўзининг ори келди. Лекин дилига амр этолмади: у назмнинг қолган икки сатрини ҳам тилга узатиб бўлган эди:

Кимга очайин розни, йўқ маҳрами роз,
Ғам кимга дейишни, ғамгузорим йўқтур.

Мирзо Бобур Ҳиротда ҳам кутган ниятига эришолмади. Музаффар Мирзо, отасига хундорлигича қолган Бадиуззамон Мирзолар Мирзо Бобурни шоҳона кутиб олсалар ҳам, юракларида уни ҳам ўз тахтларига шерик кўриб, ғайирликлари бош кўтарганди. Мирзо Бобур шаҳзодалар бирикиб, ягона лашкарбоши сайлаб, Шайбонийхонга, она ерни ҳам, Темурийлар номусини ҳам ўйламай-нетмай шармисорликка, қонга ботириб келаётган ўшал Шайбонийхонга қарши жангга юрадилар деб ўйларди. Аммо бодадан сархуш бошлар тайинли бир сўз демадилар. Мирзо Бобур минг ҳасрат, минг армон билан Мовароуннаҳрга видо айтиб, отга минди. Аммо у шу йўсинда шунча аламлар устига яна бир ширин алам — ишқ ҳижрон ништари қалбига ботишини билибми эди.

Ҳиротдаги ҳуркак оҳу, жасоратли Моҳим бегимни кўрдию юрагида муқим хобгоҳга, ёр васлига интизорлик уйғонди. Бу ишқ эди. Шундагина Бобур эр йигит каби илк бор энтикди. Моҳим билан бўлган тўқнашувда туғилгандир балки бул сатрлар:

Ҳижрон аро ёд этиб мени шод этти,
Махжур кўнгулни ғамдин озод этти.
Не лутф эди ул ҳури паризод этти,
Гўёки бузуқ Каъбани обод этти.

Ёинки ушбу ўтлуқ сатрлар афғон йўлида интизорлик чекиб бораётган Мирзо Бобур қалбида чертилган нозик торлар садоси эмасми?

Ҳижронда не қон қолдики ютмайдурмен,
Кўз ёшини ҳар лаҳза қурутмайдурмен.
Дийдорингнинг ҳаққини, эй юзи қуёш,
Тангри ҳаққи, бир зарра унутгайдурман.

⊙... Чодир ичинда шам милтираб турганини кўриб Қутлуғ Нигор бегим чодирга яқинлашди. Навкар қиличини шай тутиб олға интилди. Лекин Мирзонинг волидзи муҳтарамасини кўриб, қотди.

— Амирзодам бедормилар? — сўради Қутлуғ Нигор бегим.

— Шундоқ, Маликам, — деди навкар оҳиста. Қутлуғ Нигор бегим Бобурни бундоқ паришон кайфиятда кам кўрар эди.

— Нечун бедорсиз, амирзодам? — Онаизор оҳиста кўрпачага чўкар экан сўради, — анча озорлангансиз. Тун, ахир, ором олиш учунку!

— Бедорлигим дил ороми учундир, — деди Бобур, — нечун ўзингиз тун ярмида уйғоқ кезинасиз?

— Оналарнинг чекига мангу бедорлик тушмишдир, — жилмайди Қутлуғ Нигор бегим. — Ҳиротдан чиққандин бери бошқачароқсиз?

Мирзо Бобур кўзларини олиб қочди. Онаизор унинг ич-ичига ботган кўзларига, қатъиятли юзларига, сабза урган мўйлабларига ҳасрат ва фахр ила қаради.

— Яна машқми? — Гапнинг оҳангини ўзгартирди у. — Мабодо менга саховат кўрсатиб ўқисангиз, жон қулоғим билан тинглардим, амирзодам!

Мирзо Бобур эндигина қоғозга чекилган ғазални оҳиста ўқий бошлади:

Бояк ногоҳ кўзимга, учраб ўтрў,
Мени девона қилдинг, эй парирў,
Жаҳонда ҳар кишига бор муроде,
Менинг йўқтур муродим сендин айрў.

[illegible]

ул ҳазратнинг Ҳиндистондаги кўп урфларини бекор айлаб, хусусан аёлларга кўп марҳамат кўргузгани?

Мирзо Бобур ўзининг диёрини ҳеч қачон ёрдин айру кўрмайди. Унинг севгилиси ўшал Мовароуннаҳр боғида битган гулки, ул гулни Мирзо юрт бирла баробар соғинар, севар. Бул сабаб ҳам унинг ғазаллари ажиб бир оҳангларда янграйди.

Қади шохи гулдек нигорим қани.
Лаби ғунчадек гулузорим қани.
Не тонг, юз нигор ўлса қон ёш била,
Ки ул сози гул ёш ангорим қани?
Қаро кечаларда кўзум ёритур,
Ўшал шамъи шабхойи торим қани.
Ярим кечалар келур эрди бурун,
Бугун келмади, оҳ, ёрим қани.
Деманг тарки ишқини қил ихтиёр,
Бу ишда менинг ихтиёрим қани?
Фироқида кўнглумни қон айласанг,
Сенга бўлғай ул беқарорим қани.

Мирзо Бобурдан бизга мерос бўлиб юрт соғинчи қолди.

Мирзо Бобурдан бизга мерос бўлиб кўнгил мулки — муҳаббат қолди.

Мирзо Бобур айтгандек ул савдо абадийдир. Демакки Мирзонинг ошиқона дили, вафосию ҳаёси ҳам абадий бир сабоқдир. У сабоқ эса Мирзонинг латиф ғазалларида яширин. Зеро, уққанларимдан сиз ҳам энди огоҳсиз.

Темур УБАЙДУЛЛО.

Олимпиада сари дадил қадамлар

АМЕРИКАЛИКЛАР ТОШКЕНТНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАМОҚДАЛАР

ДАРҲАҚИҚАТ, 70 йиллик исканжа ўз ишини кўрсатди. Собиқ Иттифоқ таркибидаги республикалар СССР деб аталмиш давлат соясида юравердилару, жаҳонда уларнинг бор-йўқлигини деярли ҳеч мамлакат билмади ҳам. Собиқ республикалар мустақилликка эришиб ўзининг дастлабки дадил қадамларини босаётган пайтда айниқса бу нарса очиқ-ойдин сезилиб қолди. Бироқ давр тақозоси билан бошқалар қаторида бизнинг мустақил Ўзбекистонимиз ҳам дадиллик билан дунёга танилмоқда, кўплаб нуфузли халқаро ташкилотларга аъзо бўлмоқда. Барчамизга маълумки, йирик халқаро тадбирларни ва оламшумул спорт мусобақаларини уюштириш мамлакат номини, обрўсини жаҳонга ёйишнинг энг муҳим омилларидандир. Шу йилнинг бошларида Тошкентнинг расмий равишда 2000 йилги ёзги олимпиада ўйинларини қабул қилишга номзод шаҳарлар сафидан ўрин олиши, бир томондан кўпчилик учун кутилмаган ҳол ва жуда қувончли воқеа бўлди. Таъкидлаб ўтиш керак, Пекин, Истамбул, Берлин, Манчестер каби йирик шаҳарлар билан даъвогарлик борасида беллашиш осон иш эмас. Бироқ шу билан бирга гўзал пойтахтимизни янада замонавий, ҳар томонлама тараққий этган Шарқнинг машъалига айлантириш учун имконият ҳам туғилди. Муҳими, шаҳримизни олимпиадага тайёрлаш ишларида бизни қўллаб-қувватлайдиган хорижлик спорт мутасаддилари, ишбилармонлар, фирмалар тобора кўпайиб бормоқда. Дастлаб бирмингемлик бир гуруҳ ишбилармонлар (улар орасида хорижлик ватандошимиз ҳам бор) бу ишга бош қўшишди. Ҳозир яна бошқа кўпчилик хорижликлар бу масалага катта қизиқиш билан қарашмоқда.

Энг асосий масала — қайси шаҳар 2000 йилги олимпиадани қабул қилиши эса 1993 йил 23 сентябрда Монте-Карлода ўтказиладиган Халқаро Олимпия комитетининг конгрессида ҳал этилади. Унгача ўтказиладиган йиғинларда номзод шаҳарлар ўз имкониятларини намойиш этишлари керак. Жумладан, бундан икки ҳафта олдин Мексиканинг Акапулька шаҳрида ҳам 2000 йилги олимпиадани ўтказишга даъвогарлик қилаётган 7 шаҳар делегациялари иштирокида учрашув бўлиб ўтди. Унда барча йиғилганлар олимпиадани ўтказиш бўйича ўз режалари билан ўртоқлашдилар, шу пайтгача қилинган ишлар юзасидан ҳисобот бердилар.

Акапулькада бизнинг делегациямиз вакиллари Америка Қўшма Штатлари Аталанта шаҳрининг халқаро спорт тадбирларини ўтказишда техник ҳужжатларни тайёрлаш ва қурилиш ишларини ташкил этиш борасида катта тажрибага эга Халқаро спорт маъмурияти ташкилоти вакиллари билан учрашишди. Гап шундаки, дастлаб Барселонадаги ёзги олимпиада пайтида Аталанта шаҳрининг мэри Ўзбекистон Олимпия комитетининг мутасаддилари билан учрашиб, уларга Осиёда олимпиада ўтказиш ниятида эканликлари, жумладан Тошкентга бу борада қандай ёрдам керак бўлса беражаклари хусусида фикр билдирганди. Бу суҳбатнинг оқибати ўлароқ Халқаро спорт маъмурияти Ўзбекистон билан ҳамкорлик қилиш ниятини билдирди. Мексикадаги учрашув пайтида эса америкаликларнинг Тошкентга келиб шароитлар билан танишиши ҳақида, шунингдек Тошкентнинг олимпиадага номзодлик қилиши юзасидан барча керакли ҳужжатлар ва иншоотларнинг лойиҳасини тайёрлашда ёрдам бериши юзасидан келишиб олинди.

Келишувга биноан Дон Пейж, Майн Осборн, Брус Локерби, Филип Сзостак, Жон Лаптон, Жан Хукс ва Дон Локертлардан иборат аталанталик тадбиркорлар шаҳримизга ташриф буюришди. Ўзбекистон Республикаси жисмоний тарбия ва спорт давлат комитети мажлислар залида спорт журналистлари билан матбуот конференцияси ўтказилди.

Конференция пайтида америкалик меҳмонлар мустақил Ўзбекистоннинг халқаро олимпия қўмитасига топшириш учун асқотадиган барча ҳужжатлар мажмуини тайёрлаш, шаҳарда спорт ва архитектура иншоотларини лойиҳалаш ва бунёд этишда ёрдам беражакларини айтишди. Улар шунингдек, спорт қурилиши соҳасидаги барча тажрибали мутахассисларни бу ишга жалб этишлари ҳақида гапиришди. Учрашув чоғида томонлар бир-бирларига эсдалик совғаларини топширишди.

Дарҳақиқат, Акапулька шаҳрида ХОКнинг президенти Хуан Антони Самаранч қисқа вақт ичида Тошкентда олимпиадага тайёргарлик борасида кўпгина ишлар қилинганлиги, жумладан жаҳон Тошкентдай ажойиб шаҳри азимнинг мавжудлигини билганини таъкидлади. Тошкент номзод шаҳарлар орасида ҳозир мавқе жиҳатидан анча олдинга ўтиб олди. Ажабмаски, олимпиада ташкилий қўмитасининг жонкуярлари, спорт мутасаддилари, қолаверса барча аҳли Ўзбекистоннинг қизиқишлари, саъй-ҳаракатлари билан 2000 йилда Тошкент спорт оламидаги энг юксак мусобақаларни ўтказиш учун дунёнинг барча мамлакатидан келган меҳмонларни очиққўнгиллик билан кутиб олса.

Дилшод ИСРОИЛОВ.

СУРАТЛАРДА: америкалик Халқаро спорт маъмуриятининг вакиллари билан учрашув пайти.

Андрей Пишненко суратлари.

Табиатнинг қизиқ табиати

ОДАМХЎР КЎЛЛАР

ЎЗ замонасида тўқилган бир афсонада айтилишича, Емельян Пугачёв ўз отини кўлда чўмилтириб, сағрисига уриб завқланади ва ҳўл қўллари билан мўйловини бураб қўяркан лабларида ширин маза сезади. «Ё тавба, — деб ажабланади атаман ва нидо қилади: «Қандай сен ширинсан!» Шу кундан бошлаб ўша кўл «Ширин кўл» деб аталадиган бўлди. Бу кўл ҳозирда Уралда — Челябинск вилоятида жойлашган. Бундай «ширин» ибораси ҳақиқатдан йироқ эмас, албатта. Чунки унинг суви одатдаги кўллар сувидан фарқ қилади. Унда совунсиз кир ювилса ҳатто ёғ доғлари ҳам кетиб тоза бўлаверади. Текширишлар шуни кўрсатдики, «ширин» кўлнинг сувида эриган ҳолатдаги сода кўп экан. Ана шу сода кирни тозалаган ва сувға «ширин» таъм берган.

Табиатшунослар Швейцария, Франция, Голландия, Швеция давлатларида қизил қонли кўллар борлиги тўғрисида ҳикоя қиладилар. Улардан бири Олтой қишлоқлари яқинидаги «Малинали» (тўқ қизил) кўлидир. Бу ниҳоятда гўзал кўл бўлиб, тўқ-қизил эканлигининг асосий сабаби унинг остида яшайдиган шу рангдаги қисқичбақаларнинг кўплиги бўлиб чиқди.

Камчатканинг айрим булоқ сувлари яшил рангда учрайди. Чунки бу сув илиқ шароитда яшил рангли сув ўсимликларининг яшаб кўпайиши учун жуда ҳам қулай.

Курил оролларидан бири Кунаширда шундай кўллар борки, унинг суви таркибида хлор ва олтингугурт кислотаси мавжудлиги туфайли суви сут рангида намоён бўлади.

Индонезиядаги Флорес оролида жойлашган, ҳозирда сўнган вулқон оғзида учта кичик кўллар мавжуд бўлиб, улардан бири қизил, иккинчиси ҳаворанг, учинчиси эса сутдек оқ рангларда товланади. Қизил рангдаги кўл сувида эриган темир оксиди, қолган икки кўл сувида эса турли миқдорда хлор ва олтингугурт кислоталари бўлгани учун улар ўзига хос рангларда тўлқинланар экан.

Кавказда ҳар томони тоғлар билан ўралган Гокча кўли бор. Унинг қирғоққа яқин суви сарғиш, ичкарироқ, ҳаворанг, ўртаси эса қуюқ сиёҳ рангида жилваланади. Сабаби, унинг сувида феруза осмон, қирғоқ қоялари ва қорли чўққилар ўз аксини топган.

Табиатда кутилмаган ҳолатлар биз ўйлагандан ҳам кўпроқ учрайди. Ана шулардан бири суви ҳеч муболағасиз сиёҳдан иборат кўлдир. Буни кўрмоқ истасангиз ва унинг сиёҳи билан ўзингиз қоғозга ёзмоқчи бўлсангиз Жазоирга (Шимолий Африка) бориб Сиди-бел қишлоғини излаб топинг. Бу табиий сиёҳнинг рецепти оддийгина! Кўлга иккита ирмоқ сув қуяди. Улардан бири эриган темир тузларига бой, иккинчиси тупроқда ўсимлик қолдиқларининг чириган маҳсулоти — гумин кислотасига тўйинган бўлиб, улар кўлда аралашиб, сиёҳ суюқлигини пайдо қилади.

Табиатда кам учрайдиган ҳодисалардан бири — асфальтли кўлларнинг борлигидир. Ана шундай кўллардан бири Кичик Антил гуруҳидаги оролда жойлашган. Бу асфальт кўли сатҳида бемалол юриш мумкин, ҳатто унинг устидан қазиб олинадиган асфальтни ташиш учун тор темир йўли ҳам ўтказилган. Унда асфальт аста-секин ҳаракатда бўлади. Кўлнинг келиб чиқиши тўғрисида олимлар тинмай мунозара қиладилар. Уларнинг фикрига кўра бу кўл ўчган ёки ўчиш олдида турган вулқон оғзида жойлашган бўлиб, ер остидан сизиб чиқаётган нефть вулқон кўли билан аралашиб асфальт кўлини ҳосил қилган. Худди ана шундай кўллар Озарбайжон ҳудудида ҳам мавжуд бўлиб, уларнинг келиб чиқиши ҳам юқоридагидек тушунтирилади. Бу асфальт кўллар ҳайвонлар учун ўта хавфли. Унинг оҳанрабодек ялтироқ сув сатҳига қушлар қўнса ёки ёввойи ҳайвонлар кирса шу ондаёқ асфальт кўли уларни ўз домига тортиб, ўлимга маҳкум этади.

Ва ниҳоят Кольскдаги антиқа Могильний кўли тўғрисида айтмай ўтолмаймиз. Қарийб 17 метр чуқурликка эга бўлган бу кўлнинг ўхшаши йўқ, чунки унинг суви 5 қаватдан ташкил топган. Устки қавати оддий сувдан иборат. Лекин кўлнинг чуқурроқ қисмига тушгач мўъжизалар пайдо бўла бошлайди. 6 метрлик чуқурликда чучук сув қатлами ўз ўрнини аввал шўрроқ, сўнг бутунлай шўр сувга бўшатиб беради. Бундан чуқурроқда ўз Могильний номини оқлагандек тирик мавжудот учун ўлим шароитига эга бўлган олтингугурт газига тўйинган сув қатлами бошланади. Бу қатлам кўлга тушган ўсимликлар ва ўлган ҳайвонлар қолдиғининг чиришидан ҳосил бўлганлиги исботга муҳтож эмас.

Қизиғи шундаки, бу кўлда сув қаватларига мослашган алоҳида-алоҳида ҳаёт кечирувчи ҳайвонот оламини ҳам учратиш мумкин. Аниқлашларига кўра кўлнинг остки қисми денгиздан босиб келадиган тўлқинлар ва унинг кўл остига сизиб кирган денгиз шўр суви ҳисобига таъминланади, устки қисми эса эриган қор ва ёмғир сувлари билан тўлиб боради.

Ана шундай кўллар қаторига Қорақалпоғистондаги Борсакелмас кўлини ҳам киритиш мумкин. Қуш учса қаноти, одам юрса оёғи куядиган Борсакелмас саҳроси Орол денгизининг жануби-ғарбида жойлашган бўлиб, унинг ўртаси шўрхок, тақир, атрофи эса туз қазиб олинадиган кон ва шўр кўллар билан қопланган. Бу ерларнинг Борсакелмас ёки Қайтмас дейилишининг сабаби шундаки, бу яланг ўт-ўлансиз дашт атрофининг усти юпқа шўрхок қатлам билан қопланган ботқоқликдан иборат. Ундан хабарсиз кишилар ботқоқ устига оёқ босиши билан у ўз домига тортади ва ўлимга маҳкум этади. Бу жаҳаннам диёр Устюрт баланд текислигининг бир чеккаси билан туташиб кетган. Бу ерлар яқин кунларгача геологик жиҳатдан оқ бўз ер ҳисобланар эди. Устюрт даштига ер юзида бирдан-бир сақланиб қолган ҳайвон тури — сайғоқлар галасининг макони, бўри ва заҳарли илонлар диёри эди. Секин-аста ана шу бебош, раҳмсиз саҳро ҳам кишилар хоҳишига бўйсунмоқда.

Мирмажид ЗОКИРОВ, геология-минералогия фанлари доктори, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган геолог.

Жаҳон миқёсида оммалашмоқда

БУГУНГИ кунда Мустақил Ўзбекистон ўзининг қатор бадиий буюмларини ҳам кўплаб чиқармоқда. Биринчи ўзбек маркасининг чоп этилиши ҳам қувончли воқеа бўлди.

«Нодира» деб аталган бу нафис безакли марка ўзбек мумтоз шеъриятининг улкан намояндаси Нодирабегим таваллудининг 200 йиллигига яхши совға бўлди. Шуни қувонч билан айтиш керакки, мазкур босма маҳсулот жаҳон миқёсида кенг оммалашиб бормоқда. Яқинда «Нодира»нинг «ИВЕР» Халқаро маркалар каталогига киритилиши Ўзбекистон Алоқа вазирлигига қарашли нашриёт маркази маҳсулотларининг ноёблашиб бораётганлигини кўрсатади.

Сурайё ОМОНОВА.

Ибратли ҳикоятлар

ИНОЯТ

ШАМОЛДА титраб учиб тушаётган сўнгги япроқ нола чекди:

— Оҳ, ҳақиқат йўқ экан, энг гўзал тусга кириб, етилган чоғим хазон бўладиганга ўхшайман!

Дарахт эса унга жавобан вазминлик билан салмоқлаб, шундай илтижо қилди:

— На илож, ҳаёт ўзи шунақа экан, қанчадан-қанча гўзал, бағрим қатидан яралган, вужудимнинг ҳосилаларидан айрилаяпман. Қани энди ҳеч бўлмаганда биттасининг, сўнггисининг умри бир оз бўлсада узайса, яратганнинг ўзи ёрлақаса...

Боғдан ўтиб кетаётган, мактабдан қайтаётган бола расм муаллимининг «Дарахт япроғини ўзига қараб чизинглар» деганини эслаб қолди ва хазонлар орасидан ҳалиги катта янги тушган баргни қўлига олди. Уйга бориб ҳафсала билан суратини ўхшатиб чизди. Сўнгра табиатшунослик дафтарининг орасига авайлаб жойлар экан:

— Сени янаги кузгача сақлаб қўяман! — деди.

ОРҚАМДА ҚОЛИНГ...

СУВ бўйидаги ўриндиқда букчайиб ўтирган қариянинг хотирасида ўтган йилги воқеалар жонлана бошлади. Ўшанда кампири тушмагур хазонларни супура туриб: «Қаранг дадаси, дарахт бағридан узилиб тушаётган барглар ўз жигаридан ажралгандек нола чекиб шитирлашаяпти! Ҳаёт ўзи шунақа эканда, инсон умри ҳам табиатдаги ҳодисаларга жуда ўхшаб кетаркан. Илоё, сиз дарахту мен бир япроқ бўлай, орқамда қолинг...» деган эди. Чол эса «Оббо онаси-ей, шоир бўлиб кетдинг-ку» деб ҳазиллашган эди-ю, кўнгли ҳижил бўлганини унга сездирмаганди...

Буни қарангки ҳамма башоратлари тўғри чиқди. Барча япроқлар тўкилиб, хазон бўлган кунларнинг бирида кампири тўсатдан қазо қилди. Вақт гўё учқур от экан, мана жуфтидан айрилганига ҳам бир йил бўлди.

Қария ердан энг чиройли, олтин рангли катта баргни олгач, атрофга ҳадиксираб назар ташлади. Ҳеч кимса йўқлигига ишонч ҳосил қилгач, уни авайлаб бағрига босди ва ҳўнграб йиғлаб юборди...

Баҳром ТОЖИЕВ.

МАРКАЗНИНГ ИБРАТЛИ ИШЛАРИ

ЭНДИЛИКДА шаҳримиздаги қатор таълим-тарбия ўчоқларида миллий маданият марказлари фаолият кўрсатмоқда. Муқимий номли мактабда тузилган миллий маданият маркази ҳам тадбиркорлик билан иш кўриб, кўп асрлик тарихга эга бўлган миллий қадриятларимизни тиклаш ишига ўз ҳиссасини қўшиб келмоқда.

Марказ ташаббуси билан эски ўзбек ёзувини ўрганиш, миллий мусиқа, ўзбек адабиёти каби тўгараклар иш бошлади. Ёш доирачилар тўгараги машғулотлари ҳам жуда қизиқарли бўлмоқда.

Янги тузилган фольклор гуруҳи фаолияти ҳам жонланиб кетди. Гуруҳ истеъдодлари Миробод райони мактаблари бўйича ўтказилган кўрикка атаб қизиқарли томоша дастурини тайёрлади.

Алишер АҲМЕДОВ.

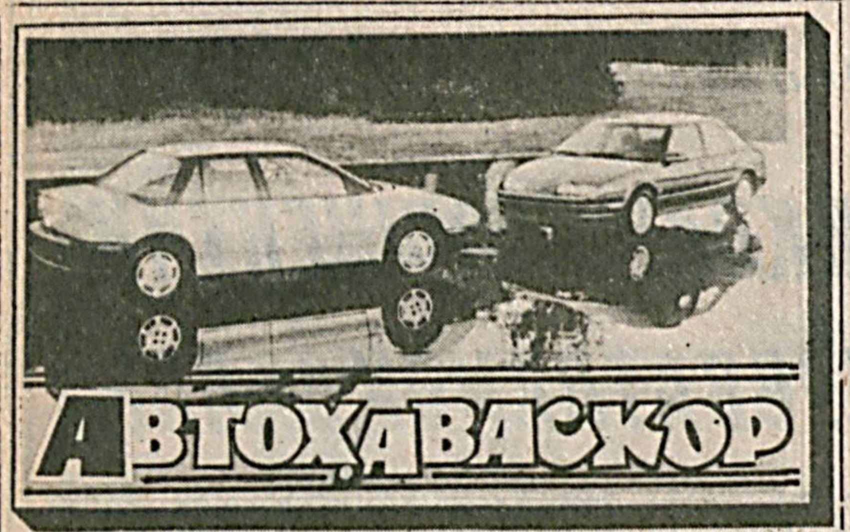

Энг, энг, энг... ЖАҲОНДА БИРИНЧИ

⊙ Дунёда энг биринчи (буғ билан юрадиган) автомобиль 1668 йилда бельгиялик Монах Фердинанд Вербье томонидан ясалган. Бу ҳақда унга Жованни Бранк берган. Бранк 1629 йилда чоп этган буғ турбиналари тўғрисидаги рисоласида Хитойда эрамизга қадар VIII асрда «оташ аравалар» бўлганлигини ҳикоя қилган.

⊙ Бугунги кунгача сақланиб қолган энг кўҳна автомобиль Париждаги музейлардан бирига қўйилган. Амалда бу ҳарбий эҳтиёжларга мўлжалланган буғ билан ишлайдиган трактордир. Уни 1771 йилда Николя-Жозеф Кюньо чизмаларига қараб Париж аслаҳахонасида ясашган.

⊙ Саккиз ўринли биринчи йўловчи автомобиль инглиз Ричард Тревитик томонидан ясалган. У 1801 йил 24 декабрда юргизилган.

⊙ Ички ёниш двигатели бўлган биринчи автомобилни ҳам инглиз Сэмюэль Браун 1826 йил майида ясаган.

⊙ Бензин двигатели автомобилнинг биринчи муваффақиятли нусхаси — «мотоваген» 1885 йил охирида Германиядаги Карлсруэ шаҳрида истиқомат қилувчи Карл-Фридрих Бенц томонидан намойиш этилган. Бу автомобиль Маннгейм шаҳрида муваффақиятли синовдан ўтган. Ўша пайтда унинг тезлиги соатига 15 километр атрофида бўлган.

⊙ Биринчи автомобиль номерлари Париж полицияси томонидан 1893 йилда жорий этилган.

** Орзулар рўёби*

Халқаро автомобиль кўргазмасидан

ФРАНЦИЯ пойтахтини унча-бунча мўъжизалар билан ҳайратга солиш қийин. Аммо яқинда Парижда бўлиб ўтган халқаро автомобиль кўргазмаси ҳеч кимни бефарқ қолдирмади, деб айтиш мумкин. 150 минг квадрат метрни эгаллаган ёпиқ ва очиқ майдонларда 30 мамлакатда, шу жумладан Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигида ишлаб чиқарилаётган ёки ишлаб чиқарилиши мўлжалланаётган 853 хил моделдаги автомобиллар намойиш этилди.

Уларнинг орасида автоҳаваскорларнинг деярли барча орзулари ҳисобга олинган машиналар ҳам кўп эдики, буни техника мўъжизаси, деб аташ муболаға бўлмайди. Масалан, «Ягуар» фирмасининг сўнгги модели ҳисобланган «Х-6» ёки «Соверен» машинасига ўтиришингиз билан тугмача ёрдамида ўриндиқ қоматингизга мос ҳолда ростланади. Машинага 8 та динамик ўрнатилган. Улар лазер дискларга ёзилган мусиқани оромбахш тарқатади. «Соверен»да тезлик автомат равишда ўзгартириб борилади. Машинада муз устида ҳам асфальт йўлдагидек хавфсиз юриш мумкин. Машина ичида ўтириб, масофадан туриб багажни керакли ҳолатда келтира оласиз. Ташқаридаги ҳарорат — 10 даражадан совуқ бўлса ойналар ва чироқлар ўз-ўзидан тозалаб турилади.

Ёки «Пежо» моделини олиб кўринг. Унинг техника кўрсаткичларида машина 240 от кучига эгалиги, турган жойидан соатига 100 километр тезликда 6,5 секундда эриша олиши, олтита тезликка эгалиги, соатига 252 километр тезлик билан «учиши» мумкинлиги кўрсатилган.

Бу ва ана шунга ўхшаган автомобиллар ғоят қиммат эканлигини ҳам айтиш керак. Улар қаторига «Роллсройс» фирмаси машиналарини ҳам киритиш мумкин. Шуниси қизиқки, солиқ ҳисобга олинмаганда ҳам 250 минг доллардан қиммат турадиган бу машиналарни Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигидаги пулдор харидорлар сотиб олишаётган экан. Ушбу фирма бўлимларидан бирининг бошқарувчиси жаноб Роберт Уареннинг далолат беришича, кейинги 6—8 ой ичида Ҳамдўстлик мамлакатларига бундай машиналардан бир нечтаси сотилибди. Фирма ҳозир Ҳамдўстлик бозорини ўрганаётган экан. Яқин орада унинг Россиядаги ваколатхонасини очиш ҳам мўлжалланаяпти.

Бизда фарқли ўлароқ, Ғарб давлатларида автомобиль қандайдир бойлик белгиси эмас, балки кундалик ҳаёт учун зарур транспорт воситасидир. Шунинг учун ҳам жаҳондаги энг йирик автомобиль фирмалари кўплаб кишилар кармонига тўғри келадиган машиналар ишлаб чиқаришга ҳаракат қилмоқдалар. Масалан, «Рено» фирмаси «Твинго» моделидаги машиналарни ишлаб чиқара бошлади. У кўпгина автоҳаваскорларга ғоят ёқиб қолган «Клио» машинасидан ҳам мўъжазроқ: узунлиги атиги 3,43 метрни ташкил этади. Лекин кенглиги 1,63 метрга тенгдир. Бу «Твинго»да 4-5 кишидан иборат оила бемалол жойлашишига имкон беради.

Франциядаги «Рено» билан биргаликда «Пежо» ва ҳатто қимматбаҳо машиналар ишлаб чиқаришга мойилроқ «Ситроен» ҳам оммабоп автомобиллар ишлаб чиқаришга катта эътибор беришяпти. Улар 1992 йилнинг саккиз ойи мобайнида 2 миллион 172 мингта енгил автомобиль ишлаб чиқарадилар. Бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 7,3 фоиз кўпдир. 1992 йил мобайнида Франция автомобилсозлари 3 миллионта машина ишлаб чиқаришни мўлжалламоқдалар. Уларнинг қарийб ярми хорижга экспорт қилинади.

СУРАТЛАРДА: «Альфа—164 Экзекьютив» машинасининг ташқи кўриниши; унинг ичкарисида эса видеокамера ва видеоплейер, жажжи телевизор, ҳатто самолётдагидек очиладиган столчани кўрасиз.

ЮҚОРИ СИФАТЛИ МОЙ

МАЪЛУМКИ, двигателнинг узоқ вақт ишлаши биринчи навбатда мой сифатига боғлиқдир. Шуни ҳисобга олган ҳолда Волгоград нефтни қайта ишлаш заводи жамоаси Германия, Буюк Британия ва Япония концернлари билан ҳамкорликда сифат жиҳатидан тубдан янги машина мойи ишлаб чиқарадиган қўшма корхона ташкил этмоқда. Ушбу концернлар Волгоград заводи бешта корхонасини қайта жиҳозлаш учун бир миллиард доллар маблағ ажратдилар. Бу ишларни амалга ошириш автомобиллар учун ҳамма мавсумларда фойдаланса бўладиган ғоят юқори сифатли мой ишлаб чиқариш имконини беради.

ЯНГИ ТИРКАГИЧ

МОСКВА вилоятидаги Серпухов автомобиль заводида енгил машиналар учун янги тиркагич ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. У 425 килограмм юк кўтара олади. Тиркагич 165 килограмм оғирликка эга бўлиб, бўйи 1,6 метр, эни 1,35 метрни ташкил этади. Серпухов заводи «АвтоВАЗ» бирлашмаси таркибига киради.

АСФАЛЬТ ЎРНИГА ПЛАСТИК

ФИНЛЯНДИЯНИНГ Валкеакоски шаҳрида яқинда бир неча километр сифат жиҳатдан мутлақо янги автомобиль йўли фойдаланишга топширилди. Унинг қопламаси сифатида анъанавий битумга қоплама ҳажмининг 10-15 фоизи миқдорида ишлатилган пластик массалар қўшилган.

Бу янги қопламадан қўлланиш бир йўла бир неча муаммони ҳал этади. Биринчидан, битум иқтисод қилинса, айни вақтда целлюлоза ишлаб чиқариши ва пластмассанинг атроф-муҳит учун зарарли чиқитларини «йўқотиш» имконияти пайдо бўлади. Авваллари эса бу чиқитлар биргина ахлатхоналарда уюлиб ётмасдан, ўрмон ва сувларни ҳам ифлослантирарди.

Янги қопламанинг бошқа афзалликлари ҳам кўп. «Асфалти-Хака», «Валки Кемикалс» ва «Фиви-пласт» фирмалари ўтказган синовлар ана шу қопламалар билан қопланган йўлларда ғоят оғир юк ортган машиналар қатновини ҳам йўлга қўйиш мумкинлигини кўрсатди. Бундай қопламалар ҳарорат кескин ўзгариб туришига ҳам бардошли экан.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

ТАШКИЛОТ
ҚУЙИДАГИ УСКУНАЛАРНИ СОТАДИ

Олдиндан совутилган, яхлатилган ва тез бузиладиган озиқ-овқат маҳсулотлари (гўшт, балиқ, сут-қатиқ, мева, сабзавот ва ҳоказолар)ни, шунингдек, тиббий дори-дармонларни ташишга мўлжалланган ЗИЛ-4331 шассесидаги ОдАЗ-47093 рефрижераторли автомобили ва ОдАЗ-4709 изотермик (ҳароратни бирдай сақлайдиган) автомобиль. Ташиладиган юк оғирлиги: ОдАЗ-47093 да — 5 тонна, ОдАЗ-4709 да — 5,5 тонна; кузовининг саҳни — 10,35 квадрат метр, ҳажми — 19,72 куб метр. ЗИЛ-645 автомобилининг двигатели (дизелли). «Термо-Кинг» фирмаси (АҚШ)нинг совутиш қурилмаси.

МАНЗИЛИМИЗ. 700099, Тошкент шаҳри, Амир Темур кўчаси, 118-уй, 607-хона.
ТЕЛЕФОНЛАР: (3712) 34-25-81, 34-66-44.

Тошкенбой Эгамбердиев номли
УЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ЦИРКИ
(Хадра майдони)
БОЛАЛАР, СИЗЛАР УЧУН!

мактаб ўқувчиларининг қишки таътил кунларида 25 декабрдан 1993 йил 10 январгача

«ЦИРКДА АРЧА»
ҚОРБОБО ВА ҚОРҚИЗ ТАКЛИФ ЭТАДИ

Уғил ва қиз болалар!!!

Катта цирк томошалари, ғаройиб саргузаштлар, масхарабозлар ва артистлар Сизларга мунтазир!
ТОМОШАЛАР: 25 декабрь соат 12, 14, 16.00 да;
26 декабрь соат 10, 12, 14, 16.00 да;
27 декабрь соат 10, 12, 14, 16.00 да;
28 ва 29 декабрь соат 12, 14, 16.00 да;
30 декабрь соат 16.00 да;
1 январь соат 10 ва 16.00 да;
1993 йил 2—8 январь кунлари соат 16.00 да;

1993 йил 9 ва 10 январда соат 10, 12, 14, 16.00 да бошланади.

Касса соат 10 дан 18.00 гача ишлайди.
Оммавий талабномалар қабул қилинмоқда. Қишлоқ аҳолисининг талабномалари бўйича навбатдан ташқари хизмат кўрсатилади.
Олдиндан билет сотиш йўлга қўйилган.
Чипталар нақд пулга ва пул ўтказиш йўли билан сотилади.
Цирк фойесида шошилинч сураткашлик устахонаси ишлаб турибди.
Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-29-04.

АЗИЗ БОЛАЖОНЛАР, ҲУРМАТЛИ ОТА-ОНАЛАР, БУВИЖОН ВА БУВАЖОНЛАР!
«ТУҚИМАЧИ» МАДАНИЙ-МАЪНАВИЙ
МАРКАЗИ
СИЗЛАРНИ
ЯНГИ ЙИЛ ТОМОШАЛАРИГА ТАКЛИФ ЭТАДИ

Янги йил байрами томошаларида Сизларни гўзал арча атрофида қувноқ куй ва қўшиқлар, турли ўйинлар кутмоқда.

Шунингдек, Янги йил кунларида эртак қаҳрамони Карлсон иштирокидаги **ФИЛЬМЛАР** (27 декабрдан — 1993 йил 3 январгача (рус тилида) ҳамда **«ЯЛМОҒИЗНИНГ НАЙРАНГИ»** эртак-спектакллари (3-10 январь кунлари) намойиш этилади.

Фақат биздагина кичкинтойларни ширин-шакар совғалар кутмоқда.

Манзилгоҳимиз: Бобур кўчаси, 45-уй.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 53-36-65, 53-36-34.

ЧИПТАЛАР СОТИЛМОҚДА.

Жамоа бўлиб келиш учун буюртмалар қабул қилинади.

33-29-33 — Солиҳ ЁҚУБОВ, муҳаррир ўринбосари
33-57-02 — Раҳматулла ФАЙЗУЛЛАЕВ, масъул котиб
32-55-21 — Марғуба АКРОМОВА, масъул котиб ўринбосари
БЎЛИМЛАР
⊙ Ижтимоий-сиёсий муаммолар
32-55-83 — Дилшод ИСРОИЛОВ, мудир
32-54-34 — Гулзода МАМБЕТОВА, мухбир
⊙ Иқтисодиёт ва ҳаёт
32-57-84 — Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ, мудир
32-54-34 — Ғулом ЮСУПОВ, мухбир
⊙ Фан, маданият ва ахлоқ
32-54-19 — Саъдулла ШОДИЕВ, мудир
32-55-52 — Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ, мухбир
32-55-52 — Назира СОДИҚОВА, мухбир
⊙ Адабиёт ва санъат
32-53-10 — Темур УБАЙДУЛЛАЕВ, мудир
⊙ Ахборот ва спорт
32-53-66 — Эркин ЭСИРГАДИЕВ, мухбир.
⊙ Хатлар
33-29-70 — Зуҳра АЪЗАМХЎЖАЕВА, мудир
⊙ Эълонлар
33-81-42, 32-57-27

** Тунда рулда*

ЧИРОҚ ҚАЁҚҚА ЁҒДУ СОЧЯПТИ?

БАЪЗИ ҳайдовчилар кундузгига қараганда кечаси юриш осонроқ дейишади. Бу пайтда кўчаларда машиналар қатнови кам бўлармиш. Ҳақиқатан ҳам шундай. Лекин бир кеча-кундузда рўй берадиган йўл-транспорт ҳодисаларининг ярмига яқини қоронғу пайтида рўй беришини изоҳлаш керак?

Хорижлик мутахассислар тадқиқотлари тунги ҳаракат хавфлилигини тасдиқлаб турибди. Масалан, Германияда ўтказилган тадқиқотларда тунда машина ҳайдаш кундузгига қараганда уч ярим баробар хавфлилиги аниқланган. Бунинг устига авария оқибатида ҳалок бўлиш эҳтимоли тунги пайтда кундузгига нисбатан 10 баробар кўп экан. Францияда ўтказилган тадқиқотлар эса тунги аварияларнинг оқибатлари кундузгиларига қараганда 3 баробар оғирроқ бўлишини кўрсатган.

Тунда аварийлар кўпроқ ва оғирроқ бўлишининг сабаблари маълум. Бу йўллар ва тўсиқлар яхши ёритилмаслиги, тезликнинг нотўғри танланиши, рўпарадан келаётган автомобиль чироқларидан ҳайдовчиларнинг кўзи қамашиши оқибатида кўриш қобилиятининг камайишидир.

Мутахассисларнинг тадқиқотлари ҳайдовчиларнинг тунги пайтда кўзларининг қамашишлари рўй бераётган авариялар 15 фоизининг сабаби экан. Ҳолбуки, машина чироқлари тобора такомиллаштирилиб борилмоқда. Бунда гап шундаки, йўлларнинг ёритилиши ва кўзнинг қамашиши биргина чироқлар ёғдусигагина эмас, балки бу чироқларнинг нақадар тўғри созланганлигига ҳам боғлиқдир. Лекин кўп ҳолларда чироқлар яхши созланмайди. Масалан, Москвада ўтказилган тадқиқотлардан бирида текширилган машиналар 87 фоизининг чироқлари тўғри созланмаганлиги маълум бўлди.

Оддий ёғду манбалари билан таъминланган ёритиш тизимлари машиналарнинг яқинни ёритувчи чироқлари билан соатига 35—55 километр, узоқни ёритувчи чироқлари билан 85—100 километр тезликда ҳаракат қилишлари имконини беради. Аммо автомобилнинг ҳаракати пайтида ҳозиргина созланган чироқлар ҳам ёғду йўналишини ўзгартириши мумкин. Бу машинага қанча юк ортилганлигига, унинг ҳаракат тезлиги, кўча йўналишига боғлиқ бўлади. Ҳаракат пайтида автомобилнинг чайқалиши йўлнинг ёритилишига жиддий таъсир кўрсатади. Бунда йўл қопламаси ҳам катта аҳамиятга эга.

Ҳозир автомобиль чироқларини автоматик усулда созлаб боришнинг кўпдан-кўп воситалари ишлаб чиқилган. Лекин улар йўл тўппа-тўғри бўлган жойлардагина юқори самара бера олади. Лекин эгри-бугри, паст-баланд йўлларда бу созлаш воситалари ҳам иш бермай қолади.

Шундай экан ҳозирги пайтда ҳайдовчилар учун тунги пайтда ҳаракат хавфсизлигини таъминлайдиган энг содда ва самарали восита чироқлар тўғри созланганлигини мунтазам назорат қилиб боришгина эмас, шунингдек ҳайдовчиларнинг бир-бирларига тўғри муносабатда бўлишлари ҳисобланади. Агар ҳар бир ҳайдовчи рўпарасидан келаётган ҳамкасби кўзини қамаштириши, демак авария ҳолатини юзага келтириши мумкинлигини ҳис этса ва шунга яраша иш тутса, кўнгилсиз ҳодисаларнинг олди олиниши шубҳасиздир.

** Маҳорат пиллапоялари*

ЧАПДАСТ ҲАЙДОВЧИ МАСЛАҲАТЛАРИ

ҲАРАКАТ бошлангандан сўнг навбатдаги, юқорироқ тезликда фақатгина ушбу тезлик учун иложи борича катта жадаллик даражасига етилган пайтда ўтиш мақсадга мувофиқдир. Шу ҳолда машина моторига оғирлик тушмайди. Бунда тахометр ёки спидометр кўрсаткичларига қараб иш тутиш мумкин. Ана шу кўрсаткичларни билиш ва унга риоя этиш машинангизнинг кўпга чидашига кўмаклашади.

Узатгич тезлигини ўзгартирар экансиз, ричагни хиёл пайт нейтрал ҳолатда ушлаб туриш маъқул. Бу узатгич қутиси узоқ вақт ишлашини таъминлайди.

Қанчалик каттароқ тезликка ўтар экансиз, улаш педалини шунчалик тез қўйиб юбориш керак. Лекин буни ғоят майин ва уч босқичда қилган яхши. Машина тезликни ошираётган пайтда чап оёғингизни улаш педали яқинида ушлаб туриш мумкин. Лекин сўнг оёғингизни бу ердан олишингиз керак. Чунки дафъатан оёқ билан айниқса катта тезлик пайтида улаш педалига тегиб кетилса, машинага зиён етади.

Ҳаракат йўналишини танлаш ҳам муайян тажрибани талаб қилади. Машинангиз тўғрига қараб ҳаракат қилаётган бўлса сиз чап томондаги йўл чизиқларига ёки кўчанинг ўнг четига эмас, балки тўппа-тўғрига қарашингиз лозим. Бу ҳолда автомобилингиз оғиб кетмайди. Тўғрига қараганда ҳам капот олдига эмас, узоқроққа нигоҳ ташлаш керак.

Бирор томонга бурилмоқчи бўлсангиз, машинангиз яна 5-6 дақиқадан сўнг етиб борадиган жойни яхшилаб кўриб олинг.

Ўриндиқда имкони борича қаддингизни ростлаб ўтиринг. Бу сизга йўлни яхши кўриш, айниқса қайилишларда катта ёрдам беради. Қайрилиб бўлганингиздан сўнг машина чамбарагини қўлдан қўйиб юборманг. Чунки автомобилингиз ғилдираги чуқурга тушиб кетса, машинангизни бошқара олмайсиз.

Автомобилни тўхтатиш ҳам ҳайдовчидан ўзига яраша маҳорат талаб қилади. Биринчи қоида — узоқ вақт давомида тормоз берманг.

Қайрилиш жойларида тормоз бермасликка ҳаракат қилинг.

Машина чамбарагини бураётганда тормоз берманг.

Тормоз педалига оҳиста ва босқичма-босқич босар экансиз, машинангизни четга олиб кетаётганлигини ҳис қилган заҳоти тормоз педалини қўйиб юборинг. Сўнг унга яна босинг. Буни машина тезлигини керакли даражага туширгунга қадар такрорланг. Бунда энг асосийси машинангизни четга олиб кетаётганлигини тезда илғаб олишдир.

Кўча сирпанчиқ бўлган пайтда машинани тўхтатишнинг энг хавфсиз усули бу двигатель ёрдамида тормоз беришдир. Бунинг учун газ педали эркин ҳолатга қўйилади, узатиш тезлиги эса нейтрал ҳолатга олинмайди.

Орқа томонга қараб юриш учун ҳам муайян қоидаларга риоя этиш керак.

Ҳаракат бошланишида тезликни бирдан ошириб юбормаслик учун улаш педалини босиб ва қўйиб юбориб туриш керак. Бу газ ёки тормоз педаллари ёрдамида тезликни ўзгартириб туришга қараганда яхшироқдир.

Орқа томонга қараб юрилган пайтда худди шу тезликда олдинги томонга қараб юрилганга қараганда тормоз берилгандан сўнг босилиб ўтиладиган масофа кўпроқ бўлишини ёдингиздан чиқарманг. Шунинг учун тормоз педалига кучлироқ босиш талаб қилинади.

Орқа томонга қараб юришда бурилиш лозим бўлса, мунтазам равишда машинангиз чап ва ўнг олд қанотларини назорат қилиб боришни ёддан чиқарманг. Шундай қилсангиз машинангизни ногоҳ пачақламайсиз.

Иккинчи даражали йўлдан асосий йўлга орқага юриб чиқманг, Машина тўхташ жойларидан ҳам олд томон билан чиққан маъқул.

Йўлларда нималар бўлмайди дейсиз! Буни нафақат машина ҳайдаб кетаётган киши, балки машинаси бирдан тихирлик қилиб тўхтаб қолган пайтда унинг атрофида диққат бўлиб турган ҳайдовчини кўрган бошқа одамлар ҳам яхши билишади. Ҳа, ўзинг ҳайдаётган машинанинг икир-чикирини билсанг нур устига нур, лекин машинанг юрмай қолган пайтда фақат унга тикилиб туриш билан иш битмайди. Ушбу суратда тасвирланган ҳайдовчилар бундай кишилар тоифасига кирмайдиган кўринишади. Машина ҳайдовчиси ҳам, унинг ёнида ўтирган ҳамроҳи ҳам машинанинг «нозик» жойини билишади шекилли ҳеч диққат бўлмасдан уни юргазиш йўлларини излашяпти.

Рустам Шарипов сурати.

Муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ.

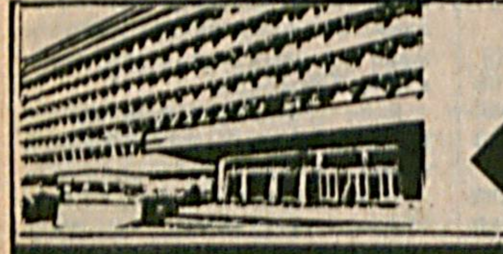

Тошкент оқшоми

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76, хатлар — 33-29-70, 32-53-79; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42, 32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси.

■ Нашр кўрсаткичи 64690 ■ Босмага бериш вақти 11.30 ■ Босмага берилди 11.40. Буюртма Г — 518 ■ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10